

Jaarrekening 2023

Zeeuwse Museumstichting

vastgesteld en goedgekeurd op 24 april 2024

INHOUDSOPGAVE

Bestuursverslag	1
Verslag Raad van Toezicht	45
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2023	49
Staat van baten en lasten 2023	51
<i>Overige gegevens</i>	
- resultaatbestemming	52
- gebeurtenissen na balansdatum	52
Algemene toelichting	53
Toelichting bij de balans per 31 december 2023	56
Toelichting staat van baten en lasten 2023	64
Vaststelling en goedkeuring jaarrekening 2023	74
Controleverklaring	75
Bijlage 1: verdeling prestaties Provincie Zeeland	76
Bijlage 2: verantwoording BIS subsidie OCW	77

BESTUURSVERSLAG 2023

De Zeeuwse Museumstichting, hierna genoemd Zeeuws Museum, gevestigd te Middelburg, Abdij 3, stelt zich ten doel Zeeuws cultureel erfgoed te bewaren, verzamelen, conserveren, onderzoeken, ontsluiten en produceren. De stichting wordt aangestuurd door een directeur/bestuurder, mevrouw M.J. (Marjan) Ruiter.

De stichting heeft een onbezoldigde Raad van Toezicht en volgt de Governance Code Cultuur (2019). De samenstelling van de Raad van Toezicht in 2023 is als volgt:

De heer drs. E.J. (Eric) Loontjens (MBA), voorzitter (t/m 30 juni)

De heer mr. A.J. (Arjen) Meeuwssen, vicevoorzitter (en vanaf 1 juli voorzitter)

Mevrouw N. (Natalie) Bos (vicevoorzitter per 1 juli)

Mevrouw dr. F. (Francien) Petiet

De heer C. (Kees) Verheijen

Het Zeeuws Museum is een missie-gedreven organisatie. Missie en visie van het museum zijn daarom leidend bij alle activiteiten van de organisatie.

MISSIE

Het Zeeuws Museum zet kunst en erfgoed in voor een veerkrachtige samenleving waarin iedereen ertoe doet.

VISIE

Klimaatverandering, migratie, vergrijzing, een haperende democratie en toenemende polarisatie: de uitdagingen waar we als samenleving mee te maken hebben zijn groot. Dit vraagt heel veel van ons aanpassingsvermogen. Om goed op deze veranderingen te kunnen reageren, is het belangrijk dat we kunnen reflecteren, dat we leren omgaan met tegenstellingen en dat we tegelijkertijd zoeken naar wat ons met elkaar verbindt. Alleen een veerkrachtige samenleving kan schokken opvangen en een nieuw evenwicht vinden in een instabiele wereld.

De collectie van het Zeeuws Museum laat historische ontwikkelingen zien en vertelt verhalen over de samenleving. Wij zien het museum als een plek waar je je openstelt voor verschillende manieren van kijken naar die samenleving. Je leert je verplaatsen in een andere tijd, een andere wereld maar ook in andere gezichtspunten. Door de collectie actief te gebruiken en te delen, zorgen we ervoor dat mensen zich ermee blijven identificeren en dat ook nieuwe netwerken en gemeenschappen ze kunnen gebruiken voor hun ontwikkeling. Dat doen we zo:

ZM VERWELKOMT

Het Zeeuws Museum brengt mensen van verschillende achtergronden en generaties samen. Iedereen mag meedoen.

ZM ONTMOET

We stellen ons open voor andere perspectieven omdat we ervan overtuigd zijn dat onze blik hierdoor verruimt en we daardoor weerbaarder worden in een snel veranderende wereld.

ZM DAAGT UIT

Het museum gebruikt zijn collectie als inspiratiebron. We zetten de kennis, de technieken en verhalen achter de collectie in voor nieuwe ideeën en toepassingen. Met kunst en onze verbeelding stellen we ons een nieuwe gemeenschappelijke toekomst voor.

ZM BRENGT TOT BLOEI

Het Zeeuws Museum is een gids die je helpt om creatiever en met meer aandacht voor anderen en voor je omgeving te leven; een hulpmiddel dat je regelmatig gebruikt, om je geest lenig te houden en je dagelijks leven te verrijken.

Onze strategische doelstellingen voor de periode 2022-2024:

- Wij onderzoeken hoe musea, en in het bijzonder het Zeeuws Museum, kunnen bijdragen aan het oplossen van een groot maatschappelijk probleem, i.c. eenzaamheid.
- Wij streven ernaar een betere afspiegeling te vormen van de (Zeeuwse) maatschappij op het gebied van collectie, personeel, partners, programma's en publiek. Dat doen wij door het concretiseren van de doelstellingen in het manifest van *Musea Bekennen Kleur* (MBK) en het uitvoeren van het bijbehorende plan van aanpak.

DE BASIS OP ORDE

Het Zeeuws Museum is een geregistreerd museum. Dat betekent dat het museum voldoet aan de basiscriteria voor musea in Nederland zoals die onder meer zijn vastgelegd in de voorwaarden van het Museumregister Nederland. In 2023 is het museum ingeloot voor herijking door het Museumregister.

Voor de komende jaren heeft het museum de volgende ambities om de basis structureel te versterken:

- Samen met andere Zeeuwse musea en culturele instellingen streven wij naar een gezamenlijk Zeeuws Depot, zodat de depotnood waar zowel het Zeeuws Museum als meerdere andere musea mee kampen op een duurzame manier opgelost kan worden. Hierbij kan het Zeeuws Museum zijn kennis en kunde inzetten. Dit wordt opgepakt samen met de Provincie Zeeland.
- Binnen de context van de Vereniging Zeeuwse Musea en het platform Erfgoedorganisaties deelt het Zeeuws Museum zijn kennis en ervaring. Het museum vervult een actieve rol bij deskundigheidsbevordering en professionalisering, in aanvulling op en afstemming met Erfgoed Zeeland.

- Het Zeeuws Museum is lid van het Zeeuws Cultureel Overleg en neemt hierbij deel in de werkgroep die zich richt op de realisatie van een gezamenlijke Kunst- en Cultuurdatabase voor marketingdoeleinden.
- Onderzoek behoort tot de kerntaken van musea. Binnen het Zeeuws Museum is (te) weinig capaciteit om onderzoek te verrichten naar de collectie. Voor de periode 2023/2024 heeft de Provincie Zeeland een extra, geormerkte bijdrage beschikbaar gesteld van € 50.000 per jaar voor het (laten) doen van onderzoek naar de collectie.

TERUGBLIK

2023 is een spannend en enerverend jaar voor het Zeeuws Museum. In februari ontvangen we als onderdeel van zijn tournee door Nederland de veelbesproken *Vaandeldrager* van Rembrandt, als bijzonder tijdelijk element binnen de presentatie *protest processie parade*. Eind september opent na jaren van voorbereiding en na een lang uitstel als gevolg van de coronapandemie de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen Van de Venne*. Beide presentaties zorgen er voor dat we grote stappen zetten, zowel op het gebied van internationaal bruikleenverkeer, publieksonvangst en veiligheid als beveiliging. Alles in nauwe en goede samenwerking met diverse bekende en nieuwe partners uit onze omgeving.

De tentoonstellingen *protest processie parade* en *HOTCHPOTCH* geven een flinke impuls aan ons programma *eenZM*, waarin we onderzoeken hoe musea kunnen bijdragen aan het verminderen van eenzaamheid.

Met de drie tentoonstellingen hebben we dit jaar een mooi, gevarieerd programma voor verschillende doelgroepen kunnen realiseren. De workshops vaandels maken en het gevarieerde verdiepingsprogramma bij *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne* zorgen daarnaast voor versterking van het programma van het museum.

Kortom een intensief en prachtig jaar om met veel voldoening op terug te kijken.

COLLECTIE

Het Zeeuws Museum bewaart en verzamelt Zeeuws cultureel erfgoed voor mensen van nu en later. De museale collectie vertelt verhalen over de samenleving en toont historische ontwikkelingen. Collectiestukken zijn een middel om met andere ogen naar jezelf en naar de samenleving te kijken. Door de collectie actief te gebruiken en te delen, helpen we mensen om zich te kunnen verplaatsen in een andere tijd, in een andere wereld en ook in andere gezichtspunten. Mensen worden gestimuleerd zich er blijvend mee te identificeren en nieuwe netwerken en gemeenschappen kunnen dit gebruiken voor hun ontwikkeling.

De meeste objecten zijn niet gemaakt om eeuwenlang mee te kunnen gaan. Een collectie voor de toekomst bewaren gaat dan ook niet vanzelf. Objecten hebben voortdurend aandacht en onderhoud nodig om verval en ouderdomsverschijnselen tegen te gaan. Er wordt dan ook door eigen medewerkers en externe deskundigen doorlopend aan de collectie gewerkt. Daarnaast is aan de collectie nog steeds veel te ontdekken, mede als gevolg van nieuwe onderzoekstechnieken, waardoor nieuwe vragen worden opgeroepen.

De collectie is niet statisch, maar is voortdurend in beweging, door bruiklenen, schenkingen en aankopen. Soms gaat het om tijdelijke aanvullingen in verband met een tentoonstelling, waarvoor het Zeeuws Museum van andere instellingen of particulieren bruiklenen mag ontvangen. Uit de eigen collectie gaan ook regelmatig objecten op reis. Zo kan ook buiten de eigen museummuren en zelfs buiten de provincie van het cultureel erfgoed van Zeeland worden genoten.

Behoud en Beheer

Een overvolle collectiewissel voor drie tentoonstellingen met bruiklenen uit binnen- en buitenlandse musea en van diverse kunstenaars en particulieren maakt 2023 een intensief jaar. Team collectie krijgt bijzondere werken in handen, wat een grote eer is. Achter de schermen van het museum is het daarmee dus ook een en al drukte. Een behoorlijk aantal nieuwe verwervingen moeten worden verwerkt: ze worden onderzocht op conditie en schade, gereinigd, gefotografeerd, verpakt, van nummer en standplaats voorzien en ingeschreven in de database. Sommige collectiestukken die al geruime tijd wachten op onderhoud, kunnen nu eindelijk behandeld worden vanwege een extra verkregen budget. Soms gaat dit om 'eerste hulp' conservering, waardoor een object in ieder geval behoudsveilig (houtworm- en schimmelvrij) in het depot kan worden opgenomen. Maar ook grotere behandelingen, wenselijk voor behoud en presentatie, worden uitgevoerd.

Bijzondere behoudsprojecten

Een bijzonder behoudsproject dit jaar is een uit lindenhout gesneden kop met het gewei van een hert (Collectie Zeeuws Genootschap, G2616). Dit object werd ooit getoond als een jachttrofee in Kasteel Popkensburg in Sint Laurens, maar is daarna in onbruik geraakt. Door vele vraatgaatjes is het gewei ernstig verzwakt, maar tijdens de restauratie wordt het weer stabiel gemaakt. Afgebladderde verflacunes worden opgevuld en ingekleurd zodat het forse object weer presentabel is. Als verrassing kwam op de cartouche de precieze datering van 1616 tevoorschijn. Inmiddels is het gewei weer helemaal opgeknapt en klaar voor een mooie plek in het museum.

Een tweede bijzondere restauratie is die van een zestiende-eeuws wandtapijt uit de collectie van de Provincie Zeeland, in beheer bij het Zeeuws Museum. Het tapijt is vermoedelijk geweven in Oudenaarde (België) en hing ooit in de voormalige provinciale commissiekamer. Het tapijt beeldt een mythologische jachtscène uit, het verhaal van Cephalus en de speer uit het zevende boek van de Metamorfosen van Ovidius. Fantasiedieren zoals een Griffioen en een gestippelde panter omringen dit verhaal. Zwaar verontreinigd door de vele sigaren die ooit in de provinciale commissiekamer gerookt zijn, wordt het tapijt nu behouden door onder meer droge en natte reiniging zodat nicotine en andere zuren er uit spoelen. Wat het tapijt aantrekkelijk maakt is niet alleen het geweven verhaal aan de voorkant, maar zeker ook de ongeëvenaarde pogingen tot herstel aan de achterkant. Ontelbare lapjes en stopsels houden dit wandkleed bij elkaar. De lapjes stof dateren uit verschillende periodes, wat een nader onderzoek naar tijdsbepaling vraagt. Helaas is niet bekend wie deze liefdevolle handelingen heeft uitgevoerd.

Een derde behoudsproject betreft enkele prijsbandjes, boekjes die tot in de negentiende eeuw aan leerlingen werden gegeven die een goede prestatie leverden op school. Het ligt in de bedoeling na conservering de totale inventarisatie van prijsbanden in Zeeuwse instellingen, waaronder het Zeeuws Museum, in de loop van 2024 te publiceren op het Wetenschapsplatform van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen (KZGW). Op deze wijze kunnen geïnteresseerden onder meer gericht zoeken naar prijsbanden van een bepaalde stad, naar een onderscheiden leerling en specifieke bandkenmerken, zoals het gebruikte stadsstempel of een indicatie welke binderij de band gemaakt heeft.

Conserveringen en restauratiewerkzaamheden door externe deskundigen

Textiel

ICAT Textielrestauratie B.V., Cruquius

- Wandkleed mythologische jachtscène, collectie Provincie Zeeland, BrXX-01

Metaal

Metaalrestaurator Iris Mahu

- Onderhoudsbehandeling installatie in openbare ruimte Abdijplein, Sjuul Joosen, *The Unveiling*, collectie ZM M16-015
- Emmerspuit van de Oostkerk, Middelburg, collectie ZM M04-031
- Pestklokje van de voormalige Godshuizen, collectie Zeeuws Genootschap G11-029
- Degens met lederen schedes behorende bij het uniform van een van de gedeputeerden van Provinciale Staten
- Etsplaten van kunstenaar Cor de Wolff
- Diverse kleine archeologische voorwerpen

Papier

Boekrestauratie De Valk, Middelburg

- Walcherse Huwelijkskaartenkast van het huwelijk tussen Jan Koppejan en Jacomina Schout, Biggekerke 1911, collectie ZM, M21-004
- Prijsbandjes: J. Zender, *De trap des Levens*, collectie ZM M77-007 (uitgereikt aan M.J.P.Gillissen); Madame Dufrenoy, *Cabinet du petit naturaliste*, collectie ZM, M64-166-07; Jan van ter Veen, *Kleine gedigten voor Kinderen*, collectie ZM, M64-166-07 (conserveringsproject i.s.m. Zeeuwse Bibliotheek)

Schilderijen

Restauratieatelier Barbara Susijn, Monster

Eerste hulp conservering van doeken uit de quarantaine ruimte:

- Anoniem, schoorsteenstuk Schip "Prins Willem" in storm, collectie ZM, M74-003
- Cor de Wolff, *Boerderij aan het water*, collectie ZM, M20-052
- Cor de Wolff, *Winterlandschap*, collectie ZM, M20-051
- Karel van Veen, portret van Christina Catharina Leendertse-de Buck, collectie ZM, M2023-033
- J. Spoel, portret Koning Willem III, collectie Zeeuws Genootschap, G1652

Restauratie voor behoud en presentatie:

- J.B. Deghers, *Gezicht op Veere vanaf het water*, collectie Zeeuws Genootschap, G1666

Schilderijlijsten

Van der Veen Lijstenatelier, Delft

- Ovalen ornamentlijst behorend bij schilderij G1652
- Ornamentlijst behorend bij schilderij G1666

Hout

Stefan Schelling Meubelrestauratie, Kamperland

- Wandtrofee, Gewei van een Frans hert op kop van hout en op een houten cartouche, collectie Zeeuws Genootschap, G2616

Onderzoek

Onderzoekers op bezoek

In 2023 hebben verschillende onderzoekers het museum en -depot bezocht om collectiestukken te bestuderen. Er waren opvallend veel bezoeken van collega's van andere musea die objecten kwamen bezichtigen ter voorbereiding op toekomstige tentoonstellingen en presentaties. Zo kwamen Rijksmuseum-conservatoren decoratieve objecten en enkele meubels bestuderen. Zowel het Fries Museum als het Stadhuismuseum Zierikzee hebben elk met het oog op een nieuwe presentatie de archeologische collectie bekeken. Conservatoren van het Rijksmuseum van Oudheden hebben archeologische voorwerpen voor de tentoonstelling *Het jaar 1000* bestudeerd. Het Marie Tak van Poortvliet Museum bezocht ons om werken van Jacoba van Heemskerck te bekijken.

Naast bezoeken aan de collectie ter voorbereiding op tentoonstellingen is de collectie ook vanuit onderzoek-oogpunt bezocht. Museum Catharijneconvent heeft ter voorbereiding van een publicatie het zilver van de Waalse kerkgemeente onderzocht. In het kader van hun onderzoek naar Zeeuwse gildepenningen hebben twee particuliere onderzoekers de collectie bestudeerd. Een andere particuliere onderzoeker onderzocht de Sprenger-collectie. Erfgoed Zeeland heeft archeologisch materiaal afkomstig van Oranjezon onderzocht. Een UCR-student bestudeerde het portret van Jan Zonder Vrees voor een studieopdracht. Een onderzoeker heeft twee Japanse boekjes onderzocht. Een conservator van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) kwam de Bal-collectie - in langdurige bruikleen van de RCE bij het Zeeuws Museum - bezichtigen.

Provinciale subsidie

Voor 2023-2024 heeft de Provincie Zeeland subsidie beschikbaar gesteld voor het doen van collectie-gerelateerd onderzoek. Dit vormt een welkome aanvulling op het eigen zeer beperkte onderzoeksbudget van het Zeeuws Museum. De achterliggende gedachte voor verstrekking van deze subsidie is dat collectieonderzoek het mogelijk maakt om het potentieel van de museale collectie beter te kunnen benutten en breder in te kunnen zetten. Inzet is om een aantal onderzoeken die in de Collectiewaardering 2022 (zie <https://www.zeeuwsmuseum.nl/nl/over-het->

[museum/organisatie/waar-we-voor-staan/collectiewaardering-2022](#)) zijn geïdentificeerd te laten uitvoeren. In het kader van de subsidie heeft Ouestionmark Research een reeks tekeningen en prenten gelieerd aan Johan Pieter Bourjé (1774-1834) en leden van de Van Altena-familie uitgezocht en geordend. Daarnaast was het door de subsidie mogelijk om gevolg te geven aan het onderzoeksproject Zeeuws zilver. Een onderzoeker kon een aantal weken worden ingehuurd om verder te gaan met het inventariseren en vastleggen van de zilvermerken van Zeeuwse zilversmeden. Daarnaast heeft eveneens ten behoeve van dit project een archiefonderzoeker, ook werkzaam als Mellon Postdoctoral Fellow bij het Rijksmuseum, onderzoek gedaan in het Zeeuws Archief.

Conservatoren Stipendium

Mede met dank aan het Conservatoren Stipendium van het (Prins Bernard) Cultuurfonds kon kunsthistoricus Lisanne den Hartog tot eind september drie dagen per week worden aangesteld als junior conservator. Haar werkzaamheden lagen op het terrein van de voorbereidingen op de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*. Naast een aantal praktische zaken rondom de voorbereidingen van de tentoonstelling, heeft zij onder meer onderzoek gedaan naar boekillustraties en prenten en hierover bijdragen geschreven voor onder meer de tentoonstellingspublicatie en een tijdschriftartikel.

Lezingen en artikelen

Inzichten en kennis over de collectie worden gebruikt in presentaties en tevens waar mogelijk beschikbaar gesteld voor (externe) onderzoekers, maar ook graag gedeeld met het publiek. Medewerkers nemen daarom regelmatig deel aan symposia en schrijven artikelen of verzorgen lezingen over de collectie. Directeur Marjan Ruiter geeft regelmatig presentaties over het beleid van het museum voor verschillende doelgroepen in Zeeland.

Artikelen en publicaties in 2023:

Lisanne den Hartog, junior conservator:

- Tentoonstellingspublicatie *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*. Zwolle/Middelburg: Waanders/Zeeuws Museum (co-auteur, pp. 31-36 / 40-45).
- Artikel 'Weerspiegeling van de dwaasheid van de mens.' In: *Tijdschrift Zeeland* 2023 (3): 26-29.

Caroline van Santen, conservator / tentoonstellingsmaker:

- Artikel 'Markant multitalent. De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne.' In: *Vind* magazine 52: 58-65.
- Tentoonstellingspublicatie *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*. Zwolle/Middelburg: Waanders/Zeeuws Museum (co-auteur, pp. 17-29 / 37-38, en redacteur).

- Artikel 'Nieuw licht op *Het vertrek.*' In: *Tijdschrift Zeeland* 2023 (3): 12-19.
- Artikel 'Gekkgheid met boter.' In: *Tijdschrift Zeeland* 2023 (3): 20-22.
- Artikel 'Molanus speelde leentjebuur bij Van de Venne.' In: *Tijdschrift Zeeland* 2023 (3): 23-25.

Onderzoek honorair conservatoren

Genootschapsdag

Op 25 november 2023 vindt de jaarlijkse Genootschapsdag plaats. Omdat het Zeeuws Museum een groot deel van de collectie van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen (KZGW) beheert, organiseren we gezamenlijk deze dag voor de leden ervan. Het programma bestaat uit een combinatie van presentatie van onderzoek en een bezoek aan het museum. Onderzoeker Mireille Shih vertelt over haar promotieonderzoek naar de bijzondere portretbeeldjes waarvan er enkele zich bevinden in de collectie van het genootschap. Katie Heyning en Aagje Feldbrugge presenteren hun onderzoek en het daaruit voortkomende boek over Nehalennia altaren en votiefstenen *Steenrijk Domburg*.

Archeologie

Conservatoren Aagje Feldbrugge en Katie Heyning hebben een aantal archeologische objecten toegevoegd aan de online collectie online van het KZGW. Er is ook goede voortgang geboekt met het registreren en determineren van voorwerpen in de collectie. Ter gelegenheid van het verschijnen van het boek *Steenrijk Domburg* is in het Zeelandpaviljoen in de ZB | Bibliotheek van Zeeland een kleine KZGW-expositie gemaakt (7-12-2023 - 13-01-2024) met boeken, tekeningen en prenten uit de bibliotheek, alsmede diverse objecten uit het museumdepot en uit het Zeeuws Archeologisch Depot.

Naturalia

Conservator Hester Loeff is hoofdzakelijk bezig geweest met het ordenen van de collectie mensenschedels. Komend jaar zal het bij Erfgoed Zeeland aanwezige deel menselijke collectie van de KZGW bestudeerd worden. Hester Loeff is ook betrokken bij het internationale project 'Bridging the North Sea' waarbij een inventarisatie gemaakt wordt van alle strandvondsten, inclusief menselijk en dierlijk materiaal, die betrekking hebben op de Romeinse aanwezigheid in Zeeland. Op termijn kan dit veel nieuwe gegevens opleveren over de Romeinen in Zeeland.

Conservatoren schelpen (mollusken) Freddy van Nieulande en Herman Nijhuis en nieuwe collega Peter Moerdijk hebben veel tijd besteed aan het invoegen en invoeren van de in 2022 door Freddy geschonken collectie mollusken en andere fossielen. Ook is gestart met de controle van de 'Collectie Keijzer' (uit 1869) op juiste determinatie en nomenclatuur.

Conservator zoogdieren Jan Piet Bekker controleerde naam- en standplaats van de landzoogdieren in het depot, en verrichtte tevens onderzoek naar Noorse woelmuizen in Nederland en speciaal in Zeeland.

Gerard Heerebout, conservator overige naturalia, zocht naar meer gegevens over de geïnterpreteerde collectie natuurhistorische voorwerpen om zo de wetenschappelijke waarde ervan te vergroten. Deze zoektocht was niet altijd even succesvol. Gestart werd bij de voorwerpen van de lijst beschermd cultuurbezit, waarvan vaak maar weinig bekend is. Bijvoorbeeld de 'uitlandsche rups', een rups van ongeveer 14 cm lang (NHG002), een aantal neushoorn-hoorns (NHG20002-4, 3600-BEV-Z-69-1, 2, 3, 4) en een preparaat van een krokodil die uit het ei kruipt (NHG98-168). Ook wat geologisch materiaal kreeg enige aandacht, zoals een flesje aardolie (NHG10021) en een stukje turf (NHG10020).

Munten en Penningen

In 2022 is begonnen met het overbrengen van objecten in de muntencollectie van de oude zuurhoudende kartonnen munthouders naar nieuwe kunststof capsules, die een betere conservering van de munten moeten garanderen. Vanwege de constatering dat door allerlei oorzaken munten in verkeerde munthouders waren opgeborgen, is besloten de gehele collectie opnieuw te determineren, en tegelijkertijd te voorzien van foto's en te koppelen aan gepubliceerde (online) informatie in een database. Eenmaal in de nieuwe capsules met inventarisnummer is de kans op verwisseling sterk verkleind. In 2023 is de verhuizing van deelcollecties middeleeuwen, nieuwe, moderne en hedendaagse tijd afgerond. De benodigde materialen voor deelcollecties antieke munten en penningen liggen nu klaar; alleen voor penningen groter dan 50 millimeter moet nog een alternatief worden gevonden.

De aanwinsten dit jaar zijn nieuwe getuigen van fenomenen in de Zeeuwse geschiedenis of zijn een aanvulling op collecties die in het verleden zijn aangelegd, zoals bijvoorbeeld van de Société Hollandaise-Belge des Amis de la Médaille d'Art, die in de periode van 1901 tot 1920 jaarlijks meerdere penningen van Nederlandse en Belgische kunstenaars uitbracht. Ook zijn 'penning-achtige' objecten uit het dagelijkse leven aan de collectie toegevoegd, niet specifiek Zeeuws maar wel hier gebruikt, waarvan waarschijnlijk voor volgende generaties de betekenis en context volkomen onduidelijk zal zijn. Een voorbeeld hiervan is de munt of actiepenning van *Wij zijn De Stad* Middelburg.

De Teeken Akademie Middelburg looft vanaf 2023 een penning uit als prijs voor jong Zeeuws tekentalent. Deze prijs is een kopie van de prijspenning die dezelfde Teeken Akademie uitgaf in 1778, welke is uitgeleend aan het bestuur van de Teeken Akademie om een reproductie te vervaardigen.

Een uitwisseling van foto's en gegevens van de KZGW muntgewichten en muntgewichtdozen heeft plaatsgevonden met de internet site muntgewicht.nl. Ook vond uitwisseling plaats van vindlocatiegegevens en fotomateriaal van de middeleeuwse munten in de collectie met het team van PAN (Portable Antiquities of the Netherlands). Een uitwisseling

van informatie is tevens verleend inzake een website over baken- en andere loodjes en inzake een nog te publiceren catalogus over brandspuitpenningen.

Medewerking is verleend aan een nog te publiceren studie naar dubbele Zeeuwse dukaten van het Spaanse type (1581-1591) geslagen in de munt te Middelburg. Tevens is verklarende tekst geleverd bij een aantal objecten ten behoeve van opname in de KZGW Tijdgraver app.

Tijdens zijn bezoek aan de collectie Zeeuwse gildepenningen van het KZGW op 4 december samen met Rutger graaf Schimmelpenninck heeft Chris Teulings het KZGW een penning geschonken van het kuipersgilde uit Sluis, naast catalogi over gildepenningen van D.A. Wittop Koning (1978) en J. Dirks (1878).

Publicaties

Bekker, J.P., 2023. The form radnensis in the upper second molar in isolated subpopulations of the root vole (*Alexandromys oeconomus arenicola*) in the Netherlands. *Lutra* 66 (1): p. 3-11.

Feldbrugge, A., 'Het raadsel van de Boterkapel', in: Dekker, Jeanine (eindred.), *Domburg, vergezichten over 800 jaar stad*. Goes: Het Paard van Troje.

Heyning, Katie en Aagje Feldbrugge, 2023. *Steenrijk Domburg. De lotgevallen van de stenen uit de Nehalenniatempel*. Werken uitgegeven door het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, deel 21.

Nieulande, F.A.D. van, D.F. Hoeksema, H.W. Nijhuis & A.C. Rijken, 2022. De fossiele schelpen van de Nederlandse kust II, deel 17. Velutinidae , Triviidae . Eratoidae en Ovulidae. *Spirula* 431: p. 16-25.

Dit laatste artikel is voorloper van het definitieve deel van deze schelpengroep in het tweede deel van *De fossiele schelpen van de Nederlandse Kust*. Het eerste deel verscheen in 2010. In het tweede deel (in wording) komen de slakken (Gastropoda) aan bod.

Aankopen

- Lisette Olsthoorn, *Fantasies on How To Strike*, 2009 (multimedia-installatie)
- Max van Loon, *De Mentor*, 2022 (textiel)
- Muntschat van 40 zilveren en gouden munten, een aantal verguld zilveren kralen en een haarnaaldknop in een gebroken aardewerken pot, ca. 1496-1569
- Reeks werken *Zuid-Bevelandse madonna met kind* en *D'meisken metten sconen vlechtken* door Jan Heyse, 1900-1950
- Duran Lantink, *Crackle Tendril* (fashion sculpture), 2022-2023 (textiel)
- Duran Lantink, *Antique White Dress* (fashion sculpture), 2022-2023 (textiel)

Bijzondere aankoop

Een van de aansprekende werken in de tentoonstelling *protest processie parade* is *De Mentor* van Max van Loon (Utrecht, 1999). *De Mentor* past heel goed in de doelstelling voor deze presentatie, namelijk dat het gaat 'om textiel als medium om uiting te geven aan waar je voor staat, waar je bij hoort of waar je je zorgen over maakt.' *De Mentor* wordt aangekocht voor de collectie van het Zeeuws Museum, omdat dit werk net als de nationale feestrok - waarvan het museum er al enkele heeft verzameld - laat zien hoe textiel een hele persoonlijke ervaring of ontboezeming kan uitdrukken en tegelijkertijd als universeel symbool van vrijheid gelezen kan worden.

De Mentor is onderdeel van een installatie waarmee Max van Loon in 2022 afstudeert aan ArtEZ BEAR Fine Art (Base for Experiment, Art & Research). Met zelfontworpen kostuums creëert Van Loon archetypische karakters die tot leven komen in performances. De kunstenaar laat zich inspireren door traditionele poppenkasten, het circus en het middeleeuws theater. *De Mentor* is op het lijf geschreven van Max' echte mentor Gijs Assman, die hem begeleidt tijdens zijn studie en die de rok ook draagt tijdens diens afstudeershow. Van Loon omschrijft het werk als 'een soort puberale roep om bevestiging en erkenning; een verlangen om zowel hem (de mentor) als mijn eigen vader trots te maken'. Gijs Assman werkt eerder zelf als kunstenaar met het onderwerp *nationale feestrok*, een term die kort na de Tweede Wereldoorlog wordt bedacht door Mies Boissevain-van Lennep (1896-1965). De feestrok wordt gemaakt van dierbare lapjes en restjes kledingstukken van familie en vrienden. Er worden na de oorlog veel feestrokken gemaakt waardoor het fenomeen uitgroeit tot een symbool van de wederopbouw en het zelfbewustzijn van de vrouw.

Schenkeningen

- Een speld, een paar manchetknopen, een schildje van een theelepeltje en een paar Zeeuwse broekknopen. Particuliere schenking, Muntedam.
- Aquarellen van jonge vrouwen in Noord-Bevelandse, Walcherse en Axelse dracht gemaakt als promotiemateriaal voor "Zeeuwse Meisjes" boter en een kartonnen verpakking van "Zeeuwse meisjes"-boter Particuliere schenking, Rotterdam.
- Diverse schilderijen en werken op papier, twintigste eeuw, (werken op papier en schilderijen). Particuliere schenking, Middelburg.
- Bloedkoralen armbandje. Particuliere schenking, Leiderdorp.
- Bloedkoralen ketting. Particuliere schenking, Leiderdorp.
- Avonddoek (textiel). Particuliere schenking, Leiderdorp.
- Beuk (textiel). Particuliere schenking, Leiderdorp.
- Schort (textiel). Particuliere schenking, Leiderdorp.
- Portret van Maria Johanna van Benthem Jutting-Woutersen (1811-1897) en haar dochter Maria Johanna van Benthem Jutting (1857-1947), ca. 1858 (olieverf op doek). Particuliere schenking, Eindhoven.

- Gereedschapskist van een goud- en zilversmid met diverse gereedschappen en attributen, ca. 1875. Particuliere schenking, Ritthem.
- Set kanten mutsen en kinderkleding uit familie van de schenker (textiel). Particuliere schenking, Oss.
- Twee merklappen (textiel). Particuliere schenking, Landgraaf.
- Collectie kinderkleding en streekdracht uit familie, waaronder diverse kapjes, mandjes, lijfjes, asjes, rokken en een aantal sieraden. Particuliere schenking, Heeten.
- Collectie doop- en kinderkleding uit familie, waaronder een aantal sitsen jasjes en mutsjes (textiel). Particuliere schenking, Amsterdam.
- Daagse muts uit Duiveland (textiel). Particuliere schenking, Rotterdam.
- Eugène Lücker, *Kuiperspoort te Middelburg*, met op de achterzijde van het werk de bestuursleden van de Voogdijraad te Middelburg in 1931, ter gelegenheid van het aftreden van G. J. Sprenger als voorzitter (pastel). Particuliere schenking, Breukelen.
- Karel van Veen, *Portret van Christina de Buck* (schilderij). Particuliere schenking, Schleiden-Gemünd (Duitsland)
- Piet Rijken, *Kom met vier eieren* (schilderij). Particuliere schenking, Alphen aan de Rijn
- Louis XIV snuifdoos met familiewapen van de familie Fak, 1741 (zilver) en lakstempel met het familiewapen van de familie Fak in foedraal, 1740 (zilver en leer). Particuliere schenking, Utrecht.
- Tegel PZEM 1 oktober 1954, (keramiek) en tegel met adelaar als teken van de wederopbouw in Middelburg, 1945, (keramiek). Particuliere schenking, Middelburg.
- Collectie van veertig knopen afkomstig van boerenmannenkleding Particuliere schenking, Groesbeek.

Bijzondere schenking

In een van de uitgaven van Heemkundige Kring Walcheren staat begin 2023 een artikel over de vondst van een kist met diverse gereedschappen. De sterk verroeste werktuigen, vermoedelijk gebruikt bij het maken van (streek)sieraden, zijn verwaarloosd, en achtergelaten in een schuur. Wanneer in een oproep wordt gevraagd of het wellicht museale waarde heeft, reageert het Zeeuws Museum direct. De familie die deze kist gered heeft van de oudijzerboer schenkt deze vervolgens aan het Zeeuws Museum. De kist bevat inderdaad een keur aan metalen en houten gereedschappen: stansen, holpijpjes, ponsen, lood slapjes, felsen, mallen om krullen en stikken te maken en zo meer. Een expert op streeksieradengebied verklaart dat de datering van sommige gereedschappen terug te voeren is tot het midden van de negentiende eeuw.

Bruiklenen

Op verschillende plaatsen is collectie in beheer van het Zeeuws Museum te zien, onder meer in de tentoonstellingen *Beyond Borders and Binaries* in MU Hybrid Art House in Eindhoven,

Kunstenaarsdorpen in Europa in het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, *Het brievenproject van Joseph Willaert* in het S.M.A.K. in Gent, *Het jaar 1000* in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden en *Jacoba van Heemskerck (1876-1923) Kunstenaressen en inspiratiebron – Een klein eerbetoon* in het Marie Tak van Poortvliet Museum in Domburg. Behalve deze bruiklenen voor tijdelijke tentoonstellingen zijn ook collectiestukken te zien in semipermanente presentaties in onder meer Van Goghmuseum en Rijksmuseum in Amsterdam, Stadhuismuseum in Zierikzee en Roosevelt Informatiecentrum in Oud-Vossemeer.

Naast bruiklenen voor al eerder gestarte tentoonstellingen, heeft het Zeeuws Museum in 2023 vele bruiklenen ontvangen van particulieren en instellingen, zowel van binnen als van buiten Zeeland, voor de tentoonstellingen *protest processie parade* (met als tijdelijk speciale gast Rembrandts *Vaandeldrager*), *MATCH: Zeeuws Museum 1 op 1 met Rijksmuseum*, *HOTCHPOTCH* en *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*. Via het digitale jaarverslag 2023 is een volledig overzicht van alle ingaande en uitgaande bruiklenen beschikbaar.

PRESENTATIES

Het Zeeuws Museum presenteert een deel van de eigen collecties aan het publiek in semipermanente tentoonstellingen. De (collectie)presentatie *Dit is Zeeland* (geopend in 2017) biedt een introductie op de Zeeuwse cultuur en vormt de ruggengraat van het museum. Voor verdieping op bepaalde thema's zoals Watersnood 1953, Bevrijding en Tweede Wereldoorlog, maritieme geschiedenis en streekgebonden geschiedenis worden bezoekers doorverwezen naar de andere Zeeuwse (thema)musea. Met *Dit is Zeeland* maken we de Zeeuwse identiteit en het verhaal van Zeeland (beter) zichtbaar, voelbaar en leesbaar.

VANUIT DE DIEPTE

Ervaringen delen in een pandemie

25 september 2021 t/m 8 januari 2023

In de afgelopen jaren hebben we allemaal ervaren hoe het is om afgezonderd te leven van tenminste een deel van onze dierbaren. Wat heeft die onvrijwillige isolatie ons over onszelf geleerd? Zijn onze relaties erdoor veranderd?

Vanaf 2021 zoekt het Zeeuws Museum naar manieren om eenzaamheid aan te pakken. Eén manier is om het onderwerp bespreekbaar te maken en het taboe dat op eenzaamheid rust te doorbreken. In dit eerste project van het vierjarige programma *eenZM* kijken we naar kunstwerken die door de coronapandemie nieuwe betekenis hebben gekregen. De kunstwerken zelf zijn niet veranderd. Door onze ervaringen van het afgelopen coronajaar zijn we er wel anders naar gaan kijken.

Bij deze kunstwerken voeren we gesprekken over je alleen voelen en over het belang van sociale contacten voor onze gezondheid. Delen van die gesprekken zijn terug te horen in deze tentoonstelling. Het eerste werk waar we op reflecteren is het videowerk *De Profundis* (2014, collectie Zeeuws Museum) van Koen Hauser en Maarten Spruyt. Zij maakten dit werk zeven jaar geleden voor de tentoonstelling *Tasten in het Duister*. Hoe kijken we nu naar dit beeld? In januari 2022 voegen we het gedicht *De Profundis* van Oscar Wilde toe aan deze presentatie en in juni het werk *Spreken* van Berlinde de Bruyckere uit 1999, een mooie bruikleen van het M HKA, Museum van Hedendaagse Kunst, uit Antwerpen. Aanmelding voor de gesprekken verloopt via het speciaal hiervoor aangemaakte emailadres eenZM@zeeuwsmuseum.nl.

DE MIX NEDERLAND | ONS DORP EN DE ZEE

Neeltje Flipse-Roelse (1921 - 2008) & Annegien van Doorn (1982)

25 juni 2022 t/m 08 januari 2023

In het kader van De Mix Nederland, waarbij historische fotocollecties inspiratiebron zijn voor hedendaagse fotografen, opent net voor de zomervakantie in het Zeeuws Museum en op het station van Middelburg *Ons dorp en de zee*. Uitgangspunt voor deze Zeeuwse editie is het werk van de Westkapelse Neeltje Flipse-Roelse (1921 - 2008). De van oorsprong Walcherse kunstenaar Annegien van Doorn (1982) reageert er met nieuwe foto's op.

Met een scherp oog en veel gevoel voor humor legt Neeltje Flipse-Roelse vanaf haar vijftiende jaar decennialang het lokale leven op de allesbepalende dijk bij de zee in het kustdorp Westkapelle vast. Het zijn juist die foto's die Annegien van Doorn intrigeren. Wat betekent deze plek tegenwoordig voor de lokalen en hoe bepalend is de zee als je er zo dichtbij woont? Vanuit een vast logeeradres bij haar ouders in Serooskerke zoekt en vindt ze vele (ex)dorpsbewoners met ieder hun eigen verhaal. Ze vertaalt ze in een speelse, tot de verbeelding sprekende fotoreeks die wordt versterkt door geluidsfragmenten van de gesprekken.

De tentoonstelling bestaat uit twee delen en heeft, naast het Zeeuws Museum, ook een prominente plek op Station Middelburg. Deze stationspresentaties vormen altijd een onderdeel omdat NS en ProRail partners zijn van De Mix Nederland.

Over De Mix Nederland

De Mix Nederland is een initiatief van stichting Beeldmix samen met NS en ProRail, ondersteund door het Mondriaan Fonds en het Prins Bernhard Cultuurfonds. "Bij iedere editie van De Mix worden historische fotocollecties gebruikt als bron van inspiratie voor hedendaagse Nederlandse fotografen," zegt Rafaël Philippen van de stichting Beeldmix. "We proberen spannende, prikkelende en soms vertederende combinaties te maken, met als resultaat een verrassende ontdekkingsreis door het Nederland van toen en nu".

PROTEST PROCESSIE PARADE

Vlaggen en vaandels

31 jan 2023 t/m 03 sep 2023

Het jaar 2023 wordt ingeluid bij het Zeeuws Museum met de tentoonstelling *protest processie parade*, een bonte optocht van lokale verenigingsvaandels en spandoeken met uitingen van sociaal protest. Een betoging van met naald en draad vormgegeven identiteiten en idealen, de stem van het volk. In februari biedt de tentoonstelling een ereplaats aan *De Vaandeldrager* van Rembrandt. Deze reist langs alle twaalf provincies nadat het schilderij eind 2022 door de Nederlandse regering was aangekocht. Vanwege de aankoopsom riep dat gemengde reacties

op, mede ook omdat de cultuursector zich door de pandemie en lockdowns in zwaar weer bevond.

Geïnspireerd door deze bijzondere gast, kijken we in *protest processie parade* letterlijk naar vaandels en waarvoor ze door de eeuwen heen gebruikt werden. Tegelijkertijd staan we stil bij de figuurlijke betekenis van iets hoog in het vaandel dragen en stellen we de vraag: voor welke idealen sta jij op? De kennis en technieken die uiteenlopende gemeenschappen gebruiken in hun vaandels, bieden inspiratie voor nieuwe uitingen. In een speciaal ingerichte werkplaats gaan verschillende groepen en initiatieven zelf aan de slag met vaandels maken. Zo groeit het aantal vaandels nog tijdens de duur van de tentoonstelling.

protest processie parade presenteert werken van onder meer Klaas Rommelaere, Aram Han Sifuentes, Lara Schnitger en Max van Loon. Voor het begeleidende programma werken we samen met onder andere PrintRoom in Rotterdam.

MATCH: ZEEUWS MUSEUM 1 OP 1 MET RIJKSMUSEUM

Een perfecte Match - Thérèse Schwartz & Emile Delpérée

02 jul 2023 t/m 03 sep 2023

In de zomer worden twaalf topstukken uit het Rijksmuseum gematcht met werken van twaalf musea in Nederland, in elke provincie één. Het topstuk uit het Rijksmuseum ontmoet in deze musea een verwant topstuk uit de eigen collectie: een perfecte Match. In het Zeeuws Museum vindt een intieme ontmoeting plaats tussen een werk van Thérèse Schwartz uit het Rijksmuseum en een werk van Emile Delpérée uit onze eigen collectie.

Zowel Thérèse Schwartz als Emile Delpérée maakten eind negentiende eeuw een studiereis naar Parijs. Beiden portretteerden er gewilde Italiaanse modellen. In *Match* verdiepen we ons in de relatie tussen de kunstenaar en het model aan de hand van de werken *Jonge Italiaanse vrouw met hond Puck* (Schwartz) en *En prière* (Delpérée). *Match* is een initiatief van de stichting M6 en wordt mede mogelijk gemaakt door de VriendenLoterij. Je kunt het project volgen op www.schattenuithetrijks.nl.

HOTCHPOTCH

Modetentoonstelling Duran Lantink & Pennywafelhuis

22 apr 2023 t/m 29 sep 2024

Wat is anno 2023 de waarde en het toekomstperspectief van traditionele kleding? Dat is een vraag die het Zeeuws Museum al langer bezighoudt en nu voorlegt aan Duran Lantink. De internationaal bekende modeontwerper, bekend om de manier waarop hij gedragen kleding omtovert tot high-end catwalk looks, gaat ermee aan de slag. Via het Zeeuws Museum komt hij

in contact met deelnemers van het Pennywafelhuis, een laagdrempelig sociaal-artistisch project in de Middelburgse wijk Dauwendaele, wat een thuisbasis vormt voor veelal nieuwe Zeeuwen. Wanneer Lantink en het Pennywafelhuis samenkomen, ontstaan er als vanzelf verrassende kruisbestuivingen. De designer deconstrueert en reconstrueert stukken uit de streekdracht, zij aan zij met deelnemers van het Pennywafelhuis. Het collectieve proces dat ontstaat leidt tot een ware HOTCHPOTCH*, waarin Zeeuwse streekdracht verweven raakt met 'creatieven' uit diverse culturele tradities – allen thuis in hedendaags Zeeland – en ieders artistieke kwaliteiten een podium krijgen.

Niet alleen het begrip 'Zeeuws' krijgt in HOTCHPOTCH een hernieuwde invulling; ook materialen en technieken worden opnieuw toegepast. Door de herschikking van traditionele kleding en uitwisseling van creativiteit vindt er verduurzaming plaats; 'afdankertjes' worden tot kunst verheven en verouderde technieken vinden herwaardering. De deelnemers van het Pennywafelhuis zorgen hierbij, met eigen kennis en kunde, voor een onvoorzien en hoopvol perspectief.

Met belangrijke bijdragen van fotograaf Ari Versluis, kunstenaars FORMATS aND mECHANISMS en filmmaker Jip Mus is HOTCHPOTCH een waar visueel spektakel.

*Mengelmoes, hutspot, ratjetoe

DE OMGEKEERDE WERELD VAN ADRIAEN VAN DE VENNE

Grote overzichtstentoonstelling

30 sep 2023 t/m 21 apr 2024

Met trots presenteert het Zeeuws Museum *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*, een grote overzichtstentoonstelling over de gelijknamige zeventiende-eeuwse kunstenaar. Hoewel zijn naam bij het grote publiek (nog) relatief onbekend is, kan hij worden gezien als een van de meest originele en veelzijdige kunstenaars van de Nederlandse zeventiende eeuw. Dit is de eerste keer dat een groot overzicht van zijn werk wordt getoond.

Van de Venne is een waar multitalent: hij schildert, dicht en ontwerpt prenten en boekillustraties. In zijn beeldende en literaire werk laat hij zich zien als een creatief, origineel en vooral ook humoristisch mens. Met zijn voorstellingen benadrukt hij graag hoe het niet hoort. Zijn carrière als kunstenaar begint rond 1614 in Middelburg, waar hij ruim tien jaar werkzaam is. Directe aanleiding voor deze tentoonstelling is het 400-jarig jubileum van het verschijnen van de dichtbundel *Zeeusche Nachtegael*, een samenwerkingsproject van verschillende Zeeuwse dichters, waaronder Jacob Cats en Johan de Brune. Van de Venne heeft hieraan zowel in woord als in beeld een belangrijke bijdrage geleverd. In de tentoonstelling is de schoonheid en veelzijdigheid van het werk van Adriaen van de Venne te zien, maar ook inhoudelijk is het (weer) relevant. Hij leefde en werkte namelijk in een tijd die, net als de onze, grote maatschappelijke veranderingen en onrust doormaakte.

Het tentoonstellingsteam van het Zeeuws Museum is voor deze presentatie versterkt door gastconservator Edwin Buijsen, Van de Venne-kenner bij uitstek. Het Rijksmuseum, dat de belangrijkste Van de Venne-collectie ter wereld bezit, is als samenwerkend partner bij dit project betrokken en draagt een aantal cruciale bruiklenen bij aan de tentoonstelling. Daarnaast zijn werken uit grotere en kleinere (museale)instellingen en particuliere verzamelingen opgenomen uit binnen- en buitenland zoals Amsterdam Museum, Mauritshuis (Den Haag), Museum Kunst & Geschiedenis (Brussel), Museum voor Schone Kunsten Gent, Kurpfälzisches Museum Heidelberg, Hessisches Landesmuseum Darmstadt, Statens Museum for Kunst (Kopenhagen), de ZB Bibliotheek van Zeeland (Middelburg), het Zeeuws Archief (Middelburg) en particuliere collecties uit Duitsland, België, Nederland en Verenigd Koninkrijk.

Voor het wetenschappelijk onderzoek voor deze tentoonstelling is nauw samengewerkt met onder andere het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.

PROGRAMMA

Het Zeeuws Museum vervult een verbindende rol tussen nieuwe generaties en het erfgoed van Zeeland. Door samen te werken met onder andere onderwijs, culturele en maatschappelijke instellingen, kunstenaars en het bedrijfsleven, zowel binnen als buiten Zeeland, zoekt het museum naar duurzame manieren om deze verbinding te realiseren en te behouden. Hierbij worden er nieuwe perspectieven en context geboden, wat het maatschappelijk debat over actuele onderwerpen stimuleert.

Onderwijs

Educatieve programma's

Educatie is één van de speerpunten van het Zeeuws Museum. Educatie richt zich zowel op jongeren (in schoolverband en daarbuiten) als op volwassenen. In veel van de educatieve programma's van het Zeeuws Museum is gekozen voor een vakoverstijgende en domein-verbindende benadering, met aandacht voor cultuur en erfgoed als levende en integrale onderdelen van de maatschappij. De programmering biedt een spectrum lopend van onderwijs naar familie- en vakantie-aanbod en van symposia tot sociaal maatschappelijke programma's voor specifieke doelgroepen.

Combinatiebezoek Zeeuws Museum x Provinciespel

In samenwerking met de Provincie Zeeland starten we in februari met het aanbieden van het *Combinatiebezoek ZM x Provinciespel*. We verwelkomen in totaal 242 studenten uit diverse (taal)klassen van Scalda Terneuzen en Goes. Dit is een lastig te bereiken groep, en voor vele studenten is dit een van de eerste museumbezoeken. Het dagvullend programma omvat het spelen van het Provinciespel (kennismaken met politiek en democratie) in de Statenzaal van de Provincie Zeeland en een educatieve rondleiding in het Zeeuws Museum en door de Abdij. Het is een ontmoeting tussen het museum, jongeren, Zeeland, politiek en cultuur. Tijdens het bezoek leren de mbo-studenten meer over de geschiedenis van Zeeland en de Abdij. Daarnaast staan ze stil bij de invloed van het verleden op het heden, hoe de jongeren zich verhouden tot Zeeland en wat er voor nodig is om deze provincie en de wereld leefbaar te houden. Het combinatiebezoek is succesvol gebleken en ook in 2024 zullen we diverse groepen van Scalda mogen ontvangen.

Musea Bekennen Kleur

Sinds 2020 is het Zeeuws Museum aangesloten bij *Musea Bekennen Kleur* (MBK), het nationale platform gericht op inclusie en diversiteit binnen de museale wereld. Inmiddels nemen ruim veertig Nederlandse musea en erfgoedinstellingen deel aan MBK. De afgelopen twee jaar is in samenwerking met MBK en de deelnemende musea in Nederland het educatieve programma *De kunst van het doorgeven* verder ontwikkeld. De lessenreeks heeft als doel om leerlingen

meer inzicht te geven in culturele diversiteit door onderbelichte verhalen en vergeten geschiedenissen zichtbaar te maken en een breder podium te bieden.

Lesprogramma's

In november start de pilot *De kunst van het doorgeven in 3 lessen* met 30 leerlingen uit groep 7/8 van Basisschool 't Noorderlicht in Goes, in samenwerking met Centrum Kunst- en Cultuureducatie (KCE) Oosterschelderegio. Het lespakket is door het Zeeuws Museum verder uitgewerkt in samenwerking met kunstenaar Liesbeth Labeur, tevens uitvoerend museumdocent. In drie lessen van 90 minuten onderzoeken de leerlingen hoe culturele diversiteit tot uiting komt en waarom het belangrijk is hier aandacht aan te besteden. Naast een gastles op school bestaat het pakket uit een museumles en een schilderworkshop. De pilot is succesvol en het programma zal in 2024 aan meer scholen worden aangeboden.

Kunsteducatie Walcheren brengt ook dit jaar weer groepen van het basisonderwijs naar het Zeeuws Museum. Leerlingen uit groep 1 en 2 maken kennis met het museum met het programma *Beestenbal*, leerlingen uit de middenbouw van het basisonderwijs nemen deel aan het programma *Beeldtaal*. Daarnaast maken scholen gebruik van *ZM in de school* en soms een speciaal programma op maat. Het voortgezet onderwijs maakt onder andere gebruik van het programma *Vleugelslag*.

Kinderkunstweek

Het thema van de Kinderkunstweek dit jaar is 'Water in de Kunst'. Deze editie van de Kinderkunstweek is aanleiding voor een vitrinepresentatie in de garderobe van het museum, waar alle vorige edities van de Kinderkunstweek in beeld werden gebracht. Het Zeeuws Museum zet in deze Kinderkunstweek vooral in op het buitenschools bezoek van leerlingen onder begeleiding van een volwassene.

Groepsontvangsten

Voor diverse middelbare scholen hebben in 2023 groepsontvangsten plaatsgevonden met activiteiten afgestemd op tijdelijke en/of vaste presentaties. Het betrof onder andere groepen van 25 tot 150 leerlingen van Atheneum Brugge (B), Sint-Barbaracollege (Gent, B), CSW en SSG Nehalennia (Middelburg), Scheldemond College (Vlissingen), Het Goese Lyceum en Ostrea Lyceum (Goes).

Jongeren en Zeeuwse studenten gratis toegang

Om de drempel voor bezoek zo laag mogelijk te maken hebben alle jongeren tot en met achttien jaar en studenten van het University College Roosevelt, HZ en Scalda gratis toegang. Overige schoolgroepen en studenten ontvangen 50 procent korting op de entree tot het museum.

ZM JONG

ZM JONG bestaat uit studenten en leerlingen voortgezet onderwijs die werkzaamheden verrichten in en om het museum, onder de hoede van een medewerker van het museum. Zo zijn het gehele jaar twee ZM JONG-sters bezig met het schoonmaken van de educatieve collectie ammonieten en nautiloïden.

Familie en kinderactiviteiten

In de kerstvakantie bieden we een workshop aan in de *Wonderkamers* met de Wonderkisten van de kunstenaar Pepijn van den Nieuwendijk. De workshop wordt verzorgd door een van de ZM JONG leden, ondersteund door een stagiaire van het vmbo.

In maart wordt als proef door een cruise-organisatie een Kindercruise georganiseerd. Het Zeeuws Museum neemt deel aan de proef vanuit de gedachte dat jonge mensen zo vroeg en op een prettige manier kennismaken met cultuur en erfgoed. Op 15 maart wordt Middelburg bezocht. Museumdocenten begeleiden de deelnemende kinderen met hun ouders door de Abdij en het museum.

Sociaal maatschappelijke programma's

Samen met diverse partners draagt het Zeeuws Museum ook in 2023 bij aan een aantal van de maatschappelijke opgaven van Zeeland: een vitaal Zeeland (ouderenzorg, mensen met dementie, mensen met een beperking), cultuureducatie voor alle leeftijden, talentontwikkeling, de creatieve industrie, professionalisering van de museumsector en een aantrekkelijke culturele omgeving voor (potentiële) bewoners en bezoekers van Zeeland.

Een plek die mensen verbindt en met elkaar in gesprek brengt. Dat is wat het Zeeuws Museum in samenwerking met gemeenschappen en groepen mensen in Zeeland nastreeft. Met dit voor ogen worden bijzondere programma's ingezet. Uitgangspunt is dat de sociale en maatschappelijke betekenis van de projecten voor deze specifieke doelgroepen groot is. Het doel van deelname aan deze programma's is dat het de kwaliteit van leven voor korte of langere duur verbetert. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

Onvergetelijk Zeeuws Museum

In 2023 nemen weer verschillende groepen mensen deel aan de rondleiding *Onvergetelijk*, een gezellig en ontspannend uitje voor mensen met (beginnende) dementie en hun naasten (familie, vrienden of huisgenoten). Deelnemers bekijken in een kleine groep een aantal collectiestukken waarover zij met elkaar in gesprek gaan. Tijdens *Onvergetelijk* staat verbinding en genieten centraal. Door het delen van verhalen, herinneringen, associaties en ideeën brengen zij met elkaar de (Zeeuwse) kunstwerken tot leven. De speciaal hiervoor getrainde rondleider helpt de deelnemers op weg met vragen en creatieve opdrachten. Elke maand is er een ander thema.

Het Zeeuws Museum neemt hiermee deel aan het landelijk programma Onvergetelijk. Bijzonder aan dit programma is dat het niet alleen leidt tot een verbetering van de kwaliteit van leven van de persoon met dementie. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het ook positieve effecten heeft op de mantelzorger en de relatie tussen beiden. Bovendien biedt het museum hiermee een veilige en inspirerende omgeving om met lotgenoten in contact te komen.

Samenwerking met het netwerk MTA (Musei Toscani d'Alzheimer) (I)

Samen met het MTA netwerk van musea in Toscane werken we aan vernieuwing van de programma's Onvergetelijk Zeeuws Museum en Huis van Herinnering. We delen kennis op het gebied van ouderenprogramma's en impactonderzoek. Tijdens een werkbezoek aan Florence formuleren we gezamenlijk een onderzoeksproject. Dit onderzoeksprogramma wordt in 2024 uitgevoerd zowel in Italië als in Zeeland en zal uiteindelijk resulteren in een publicatie.

Kunst op Recept

Sinds enige jaren werkt het Zeeuws Museum mee in Kunst op Recept, een initiatief van Welzijn Middelburg en Kunst Educatie Walcheren. Kunst op recept is een aanpak waarin kunst centraal staat, en kan bijdragen aan een lichter en vrolijker leven. Met Kunst op Recept gaan we met cultuur psychosomatische problemen te lijf. De gedachte achter Kunst op Recept is: mensen zijn niet hun aandoening. Het accent ligt op de mensen zelf, hun veerkracht, hun zoektocht naar zingeving, naar wat het leven betekenisvol maakt. Voelen dat je wordt gesteund heeft een bewezen positieve invloed op de gezondheid van mensen.

In het Zeeuws Museum kan een deelnemer aan Kunst op Recept meewerken in de Werkplaats. In eerste instantie gaat de deelnemer zelf aan de slag en maakt een werkstuk, eventueel onder begeleiding van een van de vrijwilligers in de werkplaats. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van vaardigheden die een deelnemer al heeft of een nieuwe techniek geleerd worden. Als een deelnemer zich beter gaat voelen kan deze ook gaan deelnemen aan het leggen van contact met bezoekers in het museum. Dit is echter geen voorwaarde. In principe is er steeds plaats voor een vaste deelnemer. Als deze voldoende hersteld is, is er ruimte voor een volgende deelnemer.

Oogcafé

Tijdens de periode dat *De Vaandeldrager* van Rembrandt in het Zeeuws Museum verblijft hebben we de beschikking over een zogenaamd 'voelschilderij' van *De Vaandeldrager*. Hiervan maken we gebruik bij een test met deelnemers aan een van de oogcafés in Zeeland. Een oogcafé is een ontmoetingsplaats voor mensen met een visuele beperking. De proef wordt als zeer positief ervaren en is aanleiding om in 2024 verder te onderzoeken of een samenwerking opgezet kan worden met oogcafés om tot een vast aanbod te komen.

Afasie

In 2023 heeft bachelorstudent Emma van der Wel haar onderzoek afgerond met de scriptie 'De kunst van communicatie' aan de opleiding Logopedie van de Hogeschool Rotterdam. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in samenwerking met de Hogeschool Rotterdam, Afasiecentrum Zeeland (Goes) en het Zeeuws Museum. Begin 2023 is het onderzoek van start gegaan en eind 2023 vond de afronding plaats.

Het onderzoek richt zich op Personen Met Afasie (PMA). Door de beperking in de communicatie van PMA kunnen er problemen ontstaan bij het participeren in de maatschappij, zoals het deelnemen aan activiteiten in de culturele sector. Het Zeeuws Museum probeert toegankelijk te zijn voor alle bezoekers. Het is nog niet duidelijk of dit ook geldt voor PMA. Om hier achter te komen is het belangrijk om te begrijpen waar PMA behoefte aan hebben als het gaat om communicatieve toegankelijkheid bij een museumbezoek in het algemeen en in het bijzonder in het Zeeuws Museum.

De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan een beter begrip van de specifieke behoeften en uitdagingen van PMA bij een bezoek aan het Zeeuws Museum. De deelnemers ervaren het bezoek namelijk heel verschillend. Sommigen genieten van deze uitstapjes, terwijl anderen deze vermijden vanwege communicatieproblemen. In het Zeeuws Museum blijkt de informatievoorziening een uitdaging en de deelnemers benadrukken behoefte te hebben aan aangepaste rondleidingen met specifieke communicatieondersteuning. Hiervoor kan het waardevol zijn om medewerkers van het museum Training Con-tAct te vragen een dag te komen organiseren speciaal over PMA.

Museum Plus Bus

Stichting Museum Plus Bus is een samenwerkingsverband van vijftien Nederlandse musea die zich speciaal richt op groepen senioren die door hun lichamelijke conditie, geïsoleerde leefomgeving of financiële situatie niet zelfstandig op pad kunnen. Museum Plus Bus bestaat nu vijftien jaar, en al 200.000 ouderen zijn zo dankzij de deelnemers van de VriendenLoterij in aanraking gebracht met kunst en cultuur. Dit gebeurde met busritten naar musea én door de reizende tentoonstelling *Topstukken on Tour* in woonzorglocaties. In 2023 genoten ruim 11.100 ouderen en begeleiders op locatie van een geheel verzorgd arrangement. De steun van de VriendenLoterij en haar deelnemers maakt het mogelijk deze onvergetelijke culturele dag kosteloos aan te bieden. In 2023 heeft het Zeeuws Museum zeventien Museum Plus Bus groepen ontvangen.

Impactonderzoek Museum Plus Bus

Om meer inzicht te krijgen in de impact van *Topstukken on Tour* en de vierde editie van kunstmagazine *Totzo!* is onafhankelijk marktonderzoeksbureau Ruigrok ingeschakeld. De uitkomsten overtreffen alle verwachtingen. *Topstukken on Tour* brengt kunst naar zorginstellingen en is daarmee een uitkomst voor veel bewoners, zeker voor degene voor wie

een dagtocht naar een museum vaak te inspannend is. Een bewoner zegt hierover: "Ik heb niet veel gelegenheid om naar een museum te gaan, geweldig dat er een paar naar mij toekomen!" De reizende tentoonstelling zorgt er voor dat mensen op een laagdrempelige, toegankelijke manier worden geprikkeld en geïnspireerd. 86 procent van de bewoners geeft aan met bekenden of nieuwe contacten over de tentoonstelling te hebben gepraat en 77 procent ziet de tentoonstelling graag nog eens terug. Kunstmagazine *Totzo!* stimuleert de ondernemingszin van lezers en biedt inspiratie voor diverse creatieve activiteiten. 96 procent van de lezers heeft iets nieuws geleerd en ze geven het magazine als waarderingcijfer een 8.6. "Het onderzoek onderstreept hoe belangrijk dit soort initiatieven zijn. Kunst verrijkt en verbindt. De uitkomsten bieden een goede basis voor het ontwikkelen van toekomstige programma's", zegt Hendrikje Crebolder, voorzitter van Museum Plus Bus. "We zitten op de goede weg!" (Zie ook <https://www.ruigrok.nl/cases/case-museum-plus-bus/>)

Werkplaats

De Werkplaats in het Zeeuws Museum valt of staat bij de aanwezigheid van enthousiaste vrijwilligers. Zij leggen contact met de bezoeker, zijn vraagbaak, kennisdeler en verbinder. Bovendien weten zij nieuwsgierigen te verleiden om ook hun handen uit de mouwen te steken; om even te voelen hoe opgedane inspiratie tot creëren kan leiden voor eigen gebruik of als onderdeel van een gezamenlijk kunstwerk. Dit jaar is de bezetting uitgebreid met vijf nieuwe vrijwilligers zodat de werkplaats meer dagen in de week open is.

Na de eerste succesvolle deelname in 2022 is de Werkplaats een verwelkomende plek voor deelnemers vanuit het hierboven genoemde project Kunst Op Recept. Inmiddels is de Werkplaats ook een praktijkplek voor studenten van University College Roosevelt (UCR) voor hun sociale programma's en workshops gerelateerd aan onderzoek en bewustwording van actuele vraagstukken.

eenZM

Na de coronaperiode wordt duidelijk dat het gevoel van eenzaamheid met name onder jongeren is toegenomen. Na meerdere interventies in voorgaande jaren, waarin kunst wordt ingezet om het onderwerp eenzaamheid bespreekbaar te maken, blijkt dat we jongeren hiermee niet bereiken. Een testpanel van jongeren leert ons dat dit om een andere aanpak vraagt. Er wordt aanbevolen om concrete thema's aan te snijden die jongeren bezighouden en zo het begrip eenzaamheid minder abstract te maken. Dit is een van de aanleidingen om in 2023 samenwerking te zoeken met de Protest Banner Lending Library. Een jongere generatie lijkt namelijk veel bezig met de vraag of er voor hen nog wel een leefbare wereld overblijft (bijvoorbeeld door klimaatverandering, beschikbaarheid van woningen, etc.).

Protest Banner Lending Library

In januari 2023 bezoekt kunstenaar Aram Han Sifuentes het Zeeuws Museum. Zij begeleidt een enthousiaste groep in het maken van hun eigen stoffen protestspandoeken. Een deel van deze groep geeft tussen januari en september 2023 een groot aantal banner workshops in de speciaal daarvoor ingerichte workshopruimte, als onderdeel van de tentoonstelling *protest processie parade*. Met de gratis workshop willen we degenen die zich niet gehoord en gezien voelen in hun zorgen en te weinig actie zien in hun omgeving uitnodigen om dit samen op een creatieve wijze te vertalen naar een protest banner. Je niet gezien voelen en te weinig steun ervaren kan er namelijk voor zorgen dat je je geïsoleerd en eenzaam voelt. We zoeken contact met verschillende maatschappelijke initiatieven en actiegroepen en geïnteresseerden kunnen zich inschrijven voor een workshopmiddag. De workshop trekt een divers publiek en samen maken de deelnemers banners over allerlei thema's zoals klimaatverandering, vrouwenrechten en validisme (discriminatie van mensen op basis van hun geestelijke of lichamelijke beperking). Tijdens de workshops worden praktische vaardigheden en levenservaringen uitgewisseld.

Samenwerkingen

De Vrolijkheid Middelburg is een organisatie voor kunsteducatie die kunstlessen aanbiedt aan bewoners van het AZC. Zij komen met groepen jongeren in het museum hun eigen protest banner maken die worden afgemaakt in het AZC. De workshops leiden tot bijzondere gesprekken, over wensen en dromen voor de toekomst en frustraties over ieders huidige (leef)situatie. Tussen juni en augustus maken we ook samen met deelnemers van het Pennywafelhuis protest banners.

Er wordt gegeten, gelachen en gezongen, geïnspireerd door de banners die gaan over liefde voor het thuisland, familie, zorgen over oorlog of vreugde over een veilige omgeving. In de gesprekken tijdens het werken aan de banners komen telkens dezelfde soort thema's aan bod.

Acties en banners

Ook lokale actiegroepen sluiten aan zoals Extinction Rebellion Zeeland, Borsele tot de kern en Not Your Honey Zeeland. Zij maken elk banners voor hun eigen acties en gebruiken deze op verschillende (protest)bijeenkomsten. Namens het Zeeuws Museum en de Protest Banner Lending Library zijn de workshopbegeleiders aanwezig op het Warming Up Festival in Amsterdam. Ook nemen zij deel aan de Keti Koti festiviteiten van 1 juli op het Abdijplein in Middelburg.

Op 2 september sluiten wij onze Protest Banner Lending Library. Samen met Aram Han Sifuentes lunchen alle deelnemers in het Zeeuws Museumcafé en worden er ervaringen uitgewisseld. Daarna loopt iedereen mee in een bonte parade naar station Middelburg. Hier nemen medewerkers van PrintRoom de Zeeuwse banners mee naar Rotterdam, waar alle banners bij PrintRoom geleend kunnen worden.

Samen met filmmaker Josefien van Kooten maken wij een korte video over *protest processie parade* die te zien is in de Werkplaats en in onze [online videotheek](#). Op deze manier krijgt het project een permanente plek in het museum

OF/BY/FOR ALL

Als onderdeel van het Change Network van OF/BY/FOR ALL hebben we ons netwerk met de lhbtqia+ gemeenschap in Zeeland in vorige jaren uitgebreid met de intentie om een langdurige samenwerking aan te gaan. In 2023 richtten we ons specifiek op Zeeuwse lhbtqia+ers die deel uitmaken of hebben gemaakt van een chosen family. We willen ons met deze gemeenschap verbinden omdat zij vaker ervaring heeft met uitsluiting door biologische familieleden en daarom steun zoekt in alternatieve familieverbanden. Omdat wij ons als museum regelmatig op families richten, vinden we het belangrijk om ons begrip van familie, ons aanbod en de manier waarop we hierover communiceren ook op deze groep af te stemmen.

We hebben 2023 gebruikt om deze community beter te leren kennen. Hierdoor leren we hoe we voor hen meer verwelkomend kunnen zijn en hoe we samen tot acties kunnen komen. De eerste concrete actie draait om het zichtbaar maken van verhalen van mensen uit deze community. Dit doen we in samenwerking met kunstenaar/fotograaf Marcel de Buck. De resultaten van dit project zullen in 2024 zichtbaar worden.

Audiotour

Om ook intern het gesprek over eenzaamheid te stimuleren en verder te experimenteren met de vorm waarin we dat kunnen doen, ontwikkelen we een audiotour met verhalen van medewerkers. Zij delen bij een zelfgekozen collectiestuk een persoonlijke ervaring met eenzaamheid. De tour is tijdens de nationale Week tegen Eenzaamheid (van 27 september tot en met 3 oktober) op zaal te volgen via QR-codes.

Vastleggen en reflecteren

EenZM is een experimenteel programma, waarbinnen we op verschillende manieren werken aan het tegengaan van eenzame gevoelens. We vinden het belangrijk dat de projecten in dit programma beschikbaar blijven voor andere (erfgoed-)organisaties die met het thema willen werken. De ervaringen van de deelnemers, gecombineerd met wetenschappelijk geïnformeerde reflecties, zijn hierin waardevol. Daarom is impactonderzoek een structureel onderdeel van *eenZM*. In onze aanpak nemen we de vrijheid om verschillende meetmethoden uit te proberen (zoals interviews, observatieverslagen, vragenlijsten en reflectiebijeenkomsten) en gebruiken we per project een andere definitie van eenzaamheid als basis voor onze impactclaim.

Impactonderzoek protest processie parade

In zeven maanden tijd vinden 46 workshops plaats, waarvan acht samen met lokale actiegroepen en twaalf buitenshuis in samenwerking met onze partners (zie boven). De rest van de workshops vinden plaats in het museum en zijn open voor iedereen.

Na analyse van de verzamelde informatie, stellen we vast dat de workshops effect hebben.

Deelnemers:

- ervaren positieve gevoelens over vaardigheden die ze (opnieuw) aanleren tijdens de workshop
- voelen zich verbonden door spontane praatjes die in de workshopruimte ontstaan
- voelen zich geïnspireerd om thuis creatief aan de slag te gaan, en
- voelen zich onderdeel van een groter geheel, met name tijdens de afsluitende parade op 2 september en door donatie van hun gemaakte banner aan de Protest Banner Lending Library.

Al deze elementen zorgen ervoor dat eenzaamheid kan afnemen.

protest processie parade heeft het gesprek over de sociale positie van het museum (nog meer) op scherp gezet. We zien steeds opnieuw wat voor belangrijke rol het museum kan spelen in het creëren van verbindingen, het luisteren en leren van elkaar en hoe kunst kan worden ingezet om deze ontmoeting te faciliteren. In januari 2024 spreken wij op de Museums, Health & Wellbeing Summit van MuseumNext over dit project. Halverwege 2024 verschijnt er een impactrapport van het project, wat ook te vinden zal zijn op de Zeeuws Museum website.

Publieksdagen

De publieksdagen in 2023 vonden plaats tijdens het Open Monumentenweekend (9 september) en tijdens de opening van nieuwe exposities (op 31 januari bij *protest processie parade*, op 19 februari bij *De Vaandeldrager*, op 28 april bij *HOTCHPOTCH*). Omdat we weten dat de entreprijs van een museum voor veel bezoekers een belemmering is om het museum te bezoeken, organiseren we deze gratis publieksdagen. De genoemde drempel kan zowel veroorzaakt worden door gebrek aan geld als door onbekendheid. Door deze gratis publieksdagen hopen we de drempel zo laag mogelijk te maken om het museum te bezoeken. Deze evenementen worden vooral door inwoners van Zeeland bezocht.

Expeditie Next

Expeditie NEXT, hét gratis Nationale Wetenschapsfestival voor kinderen wordt georganiseerd door de Nationale Wetenschapsagenda en vindt dit jaar plaats in Middelburg. Duizenden kinderen en hun volwassen begeleiders van zowel binnen als buiten Zeeland, gaan op 3 mei op avontuur langs ruim honderd wetenschapsactiviteiten verspreid door de binnenstad. In het

Zeeuws Museum kunnen kinderen tijdens vijf boeiende workshops ontdekken hoe kunst en wetenschap samenkomen in het museum:

- met indrukwekkende overblijfselen vertellen de walvissenexperts en broers Bosselaers een verhaal over de evolutie van walvissen in Walvis aan de wandel;
- onder begeleiding van kunstenaar Fatima Galvao worden er tijdens Het Dierenprotest! protestbanners voor dieren gemaakt;
- schilderijen krijgen een stem in Stemmingmakerij;
- er wordt gegraven en gepuzzeld tijdens de archeologieworkshop De Beerput, en
- De draak op zolder biedt een avontuurlijke verkenning van mythische wezens.

De workshopbegeleiders worden bijgestaan door museumvrijwilligers en samen enthousiasmeren ze kinderen en hun volwassen begeleiders voor kunst en wetenschap.

N8VDN8

Vanwege de bijzondere tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne* vindt N8DIEREN, het Zeeuws Museum programma tijdens de N8VDN8 op zaterdag 28 oktober buiten op het Abdijplein plaats. Alles staat in het teken van *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*. Bezoekers worden meegenomen naar de zeventiende eeuw, de tijd van Adriaen van de Venne. Op het Abdijplein tussen de platanen zijn er diverse oud-Hollandse spelletjes onder begeleiding van Qui-Vive en studenten van UCR. Er wordt gezamenlijk gedanst tijdens de workshop volksdansen met Cora van der Vrande, onder begeleiding van de livemuziek van Slag ende Stoot. Op het podium haalt Martin Cornielje, verkleed als Martinus Zotteklep, narrenstreken uit en voorziet Slag ende Stoot het plein van verschillende zeventiende-eeuwse deuntjes. In de 'Leeuwenkooi' zijn er spannende verhalen over de omgekeerde wereld van het Zeeuws Museum en kan men als schaatsend uiltje op de foto. Diverse museumvrijwilligers assisteren hierbij. In de 'Glazen Galerij' is een een uitvergroete gravure te zien, die Adriaen van de Venne maakte van het Abdijplein. Hier vertellen rondleiders van het Zeeuws Museum meer over Adriaen van de Venne en zijn samenwerking met Jacob Cats. Martin Cornielje geeft als Maneblusser ook diverse vuurshows en zorgt voor een spetterende afsluiting van een geslaagde nacht. Het Zeeuws Museum Café voorziet de bezoekers van drankjes en er zijn poffertjes te koop op het plein. Ondanks de regen is ook ditmaal het evenement druk bezocht en fungeert het Abdijplein met een kleine 10.000 bezoekers opnieuw als hart van de N8VDN8.

Familierondleiding Abdij

Het museum is gevestigd in de Abdij van Middelburg. Dit gebouw is niet alleen onze huisvesting, maar is ook ons grootste 'collectiestuk'. Om het gebouw en het plein voor de bezoeker tot leven brengen organiseren we een wandeling over het Abdijplein, door de kerken, de kapittelzaal en de kloostergangen. De rondleiding is gericht op families en groepen van maximaal vijftien personen en vindt plaats op dinsdagen en donderdagen in juni, juli, augustus

en september. De wandeling wordt uitgevoerd in samenwerking met de Abdijkerken en begeleid door museumdocenten van het Zeeuws Museum.

Verdiepingsprogramma bij *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*

Openingsweekend

Het openingsweekend van de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne* is georganiseerd op vrijdag 29, zaterdag 30 september en zondag 1 oktober. Vrijdag worden alle bruikleengevers ontvangen. Zaterdag is gereserveerd voor de Vrienden van het Zeeuws Museum en uitgever Waanders. Zondag is een ZM TEKENEN-dag met workshops tekenen door kunstenaars bij de tentoonstelling. Liesbeth Labeur werkt met druktechnieken. Michiel Paalvast geeft een workshop op het Abdijplein en Nanda Runge verzorgt een workshop iPad tekenen.

Urban sketchers en de omgekeerde wereld

Het Zeeuws museum ontvangt de laatste jaren regelmatig groepen van urban sketchers (<https://urbansketchers.nl/>), mensen die tekenen op locatie, binnen of buiten, en vastleggen wat ze zien door directe observatie op plekken waar ze leven en plaatsen die ze bezoeken. De werken van Adriaen van de Venne bevatten heel veel details. Om deze beter te kunnen bekijken zijn fotovergrotingen gemaakt. Urban sketchers komen met meer dan tien tekenaars een hele middag details natekenen. De tekenaars keren terug wanneer de tentoonstelling is geopend. In november is opnieuw een zaterdagmiddag gevuld met tekenen en tentoonstellingsbezoek. Twee van de urban sketchers werken naar aanleiding van deze workshops mee aan de publicaties *Tekenwerk*, *Denkwerk* en *Dichtwerk* die bij de tentoonstelling verschijnen.

Ontmoetingen met kenners op zaal

Wat is de betekenis van de stad Middelburg in de zeventiende eeuw? Wat is het relatienetwerk van de gebroeders Van de Venne in de stad? Welke contacten zijn er met andere kunstenaars, wetenschappers, filosofen, sterrenkundigen, schrijvers en dichters en de prins van Oranje? Deze vragen worden beantwoord door verschillende gastsprekers, allen expert op hun eigen terrein. Na een presentatie van de gast brengen de deelnemers met de spreker een bezoek aan de tentoonstelling. Twee van de lezingen uit dit verdiepingsprogramma worden ook in het Engels aangeboden voor studenten van UCR.

In de voetsporen van Adriaen van de Venne en Jacob Cats.

Op de werken van Adriaen van de Venne keert de Abdij en de stad Middelburg meerdere malen terug als décor en omgeving. Daarom zijn er in de vakanties stadsrondleidingen met een 'prententas'. De prenten laten zien waar de winkel en de drukkerij van de gebroeders Van de Venne was, waar de koopmansbeurs was en het waaggebouw. Op sommige plekken herken je de gebouwen die er toen waren en ook nu nog zijn... Toch is ook juist veel verdwenen, en niet heropgebouwd na de stadsbrand van 17 mei 1940.

Kunst- en cultuurroute

Tijdens de maandelijkse kunst en cultuurroute bieden we tekenworkshops aan bij de tentoonstelling. De kunstenaars die de workshops in het openingsweekend verzorgd hebben zijn hierbij om de beurt spreker en workshopleider.

De omgekeerde wereld en UCR

Zes studenten van associate professor Hans Bloemsma van UCR lopen stage bij het Zeeuws Museum. Vijf studenten kiezen en starten een eigen onderzoek over het werk van Adriaen van de Venne, gerelateerd aan de tentoonstelling. Een student raakt in de ban van de tentoonstelling *HOTCHPOTCH*. Als afsluiting van hun onderzoek verzorgen alle studenten een korte presentatie van hun onderzoek in het museum.

Overig

Tachtigjarige Oorlog

Omroep Zeeland maakt een film over de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en bezoekt met een filmcrew de zaal Opstand in *Dit is Zeeland* in het Zeeuws Museum. De medewerker educatie zorgt voor extra informatie.

Onsite en online

Onsite bezoekcijfers

In 2023 ontvingen wij 58.072 bezoekers, inclusief de bezoekers op locatie. De bezoekcijfers werden positief beïnvloed door twee goed bezochte tentoonstellingen. Daar staat tegenover dat het voorjaar tegenviel, waarschijnlijk door het prachtige weer. Daarnaast wijken de cijfers af van vorig jaar doordat wij in 2023 niet deelnamen aan de *Dutch Design Week* vanwege het extra tentoonstellingsprogramma.

Online cijfers

Ook de onlinecijfers laten een positieve ontwikkeling zien.

- Website 150.884 bezoekers (in 2022 was dat 107.174), een stijging van 41 procent, voornamelijk organisch en direct
- Verdubbeling van aantal clicks via Adwords/Google Ads naar 14.709
- Facebook: 18 procent groei, van 563.975 in 2022 naar 662.735
- Insta: 53 procent groei, van 170.880 impressies in 2022 naar 259.394
- Nieuwsbrief: aantal abonnees neemt met 17 procent toe.

Aantallen volgers van social media kanalen en nieuwsbrief per 31.12.23 (2022):

- Facebook 4.931 volgers (4.895)
- X (voorheen Twitter) 10.959 volgers (11.084)
- YouTube 341 abonnees (314)

- LinkedIn 1.302 volgers (1.180)
- Instagram 3.809 volgers (3.437)
- Pinterest 1.700 volgers (1.724)
- Nieuwsbrief 4.050 abonnees (3.454)

Toelichting

Het aantal Nieuwsbrief abonnees groeit met name door het nieuwe ticketsysteem, waar bezoekers bij het boeken van hun bezoek wordt gevraagd of ze graag de e-Nieuwsbrief wensen te ontvangen.

Financieel verslag

Het boekjaar werd afgesloten met een negatief resultaat van € 33.227. Het tekort wordt onder andere veroorzaakt door het achterblijven van de indexering van de subsidies van de provincie en gemeente. De indexering blijft al meerdere jaren achter bij de loon- en prijsontwikkeling. Daarnaast is een eenmalige dotatie aan de voorziening voor persoonlijk ontwikkelbudget een factor hierbij. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn in 2023 hoger dan in 2022 door de hogere bezoekersstroom als gevolg van de tentoonstellingen van *De Vaandeldrager* en *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*. De baten uit subsidies zijn hoger dan in 2022 door twee incidentele bijdragen vanuit de Provincie. Het tekort is lager dan begroot als gevolg van een stelselwijziging. Hierdoor is de dotatie aan de onderhoudsvoorziening lager dan begroot.

De liquiditeits- en vermogenspositie zijn per balansdatum gezond. Per saldo werd € 16.961 onttrokken aan de bestemmingsreserves en € 16.266 onttrokken aan eigen vermogen. De organisatie heeft een gezonde financiële basis, maar blijft in hoge mate afhankelijk van subsidies- en fondsbijdragen.

Samenvatting van de jaarrekening 2023

	2023 werkelijk * € 1.000	2023 begroot * € 1.000	2022 werkelijk * € 1.000
Lasten:			
Personeel	2.121	2.111	1.734
Projecten	756	815	247
Huisvesting	652	742	690
Overige	426	412	452
	3.955	4.080	3.123
Baten:			
Subsidies en bijdragen	2.911	2.911	2.679
Projecten	523	582	90
Entreeaelden	323	326	245
Overige	165	133	264

	3.922	3.952	3.278
Exploitatiesaldo	-33	-128	154

Het financieel verslag is afgeleid van de jaarrekening 2023 met goedkeurende controleverklaring van Moore DRV.

Begroting 2024

De begroting voor 2024 is als volgt: *€ 1.000

Lasten:

Personeel	2.087
Projecten	698
Huisvesting	813
Overige	<u>532</u>
	4.130

Baten:

Subsidies en bijdragen	2.966
Projecten	479
Entreegelden	331
Overige	<u>192</u>
	3.968

Begroot exploitatietekort	-/-162
---------------------------	--------

Het tekort op de begroting is met name veroorzaakt door de achterblijvende indexering van de subsidies van de provincie en gemeente. De index blijft al enkele jaren achter bij de stijgingen van lonen en prijzen. Op dit moment is de financiële positie van het museum nog gezond, maar het komend jaar zal voor dit probleem een structurele oplossing gevonden moeten worden. Het Zeeuws Museum is hierover in gesprek met de provincie en gemeente.

Risico analyse

De risicoanalyse wordt jaarlijks geactualiseerd. Het eigen vermogen is voldoende om de financiële gevolgen van de voorziene risico's te dekken.

Ten opzichte van risico's wordt een voorzichtige houding aangenomen. Risico's worden waar mogelijk gemeden en door preventieve maatregelen beperkt. Daar waar bij het cultureel ondernemerschap behorende risico's worden aangegaan, wordt vooraf getoetst of de omvang van het eigen vermogen afdoende is ter dekking van deze risico's. Aan risico's waar sprake kan zijn van imagoschade wordt extra aandacht besteed. In onderstaande tabel worden de risico's

weergegeven die mogelijk een grote impact kunnen hebben, alsmede de genomen maatregelen om de verschillende risico's te beheersen. De kans op het zich voordoen van de risico's is gebaseerd op een schatting aan de hand van ervaringen uit het verleden en bekende situaties bij andere organisaties.

Bij de analyse zien we ten opzichte van 2022 een stijgende trend voor risico's van cybercriminaliteit, gegevensverlies en uitval internet. Andere aandachtsgebieden zijn klimaatverandering, beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde medewerkers en de loon- en prijsstijgingen.

Risico-categorie	Omschrijving risico	Kans x effect	Genomen maatregelen
Maatschappelijk / politiek / omgeving	Klimaatverandering: (wateroverlast en stormschade, binnenklimaat)	Hoog/ Midden	Preventie (bouwkundig en organisatorisch) en verzekering Optimaliseren klimaatbeheersing
Operationeel	Cybercriminaliteit, gegevensverlies en uitval internet	Zeer hoog/ hoog	Preventie (technisch en organisatorisch)
	Brand, inbraak en diefstal	Hoog/ Midden	Preventie (technisch en organisatorisch) en verzekering
	Organisatorisch: ziekteverzuim en werving	Hoog	Preventieve zorg, organisatieontwikkeling, wervingsbeleid, verzuimbegeleiding verzekering
Financieel	Online kansspelen verdringen VriendenLoterij Loon- en prijsstijgingen	Hoog/ Midden	Flexibele schil personele inzet. Onderhouden van nauwe contacten en goede relaties met partners, onderzoek naar alternatieve inkomstenbronnen

Organisatie

Het Zeeuws Museum is een compacte organisatie. De vaste formatie bestaat uit circa achttien fte met daarnaast twee projectgebonden medewerkers (deeltijd). Verder dragen circa 50 vrijwilligers vrijwel dagelijks bij aan activiteiten in en om het museum. Dit varieert van werk aan de collectie tot bezoekbegeleiding in de Werkplaats en het museum. De flexibele schil van het museum bestaat uit museumdocenten, technische ondersteuning en tentoonstellingsbouwers.

DRIE CODES

Het Zeeuws Museum onderschrijft als organisatie drie codes, die op hun beurt adviseren en richtlijnen geven voor goed bestuur en toezicht, een professionele gedragscode bieden ten aanzien van arbeidsmarkt gerelateerde zaken en er op toezien dat de culturele en creatieve industrie meer inclusief wordt. Deze codes zijn: Governance Code Cultuur, Fair Practice Code en Code Diversiteit & Inclusie.

Governance Code Cultuur

De Governance Code Cultuur 2019 biedt een standaard voor goed bestuur en toezicht en is bedoeld om bewustwording en kritische reflectie door bestuur en toezicht in de culturele sector te stimuleren. Deze code levert handvatten voor het handelen van bestuur en toezicht in diverse situaties, en bevat acht algemeen geldende principes.

Principe 1

De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren.

Het Zeeuws Museum zet kunst en erfgoed in voor een veerkrachtige samenleving waarin iedereen er toe doet. Onze missie realiseren wij via de volgende vier routes:

ZM VERWELKOMT

Iedereen mag meedoen.

ZM ONTMOET

Het ZM brengt mensen van verschillende achtergronden en generaties samen waarbij de collectie wordt ingezet als startpunt van de ontmoeting. Je komt zo in aanraking met andere perspectieven. Dat verruimt je blik en maakt je weerbaarder in een snel veranderende wereld.

ZM DAAGT UIT

Kunst en verbeelding kunnen helpen bij het zoeken naar een nieuwe gemeenschappelijke toekomst. Het ZM gebruikt daarvoor de collectie als inspiratiebron en zet de kennis, de technieken en verhalen achter de collectie in voor nieuwe ideeën en toepassingen.

ZM BRENGT TOT BLOEI

Je kunt het ZM inzetten als een hulpmiddel om je geest lenig te houden en je dagelijks leven te verrijken.

Voorbeelden die passen bij de verschillende routes zijn de bannerworkshops zoals georganiseerd bij de tentoonstelling *protest, processie, parade*, de samenwerking met het Pennywafelhuis in het kader van de tentoonstelling *Hotchpotch*, deelname aan *Kunst op recept*, de pilot met de afasie rondleiding en het verdiepingsprogramma bij de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*.

Principe 2

De organisatie past de principes van de Governance Code Cultuur toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan ('pas toe én leg uit'). De organisatie volgt de aanbevelingen op en wijkt daar alleen gemotiveerd van af ('pas toe óf leg uit').

Het Zeeuws Museum past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur 2019 toe. In 2023 zijn de statuten van de stichting herzien en in lijn gebracht met de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR). Tevens is op verzoek van Gedeputeerde Staten de benoemingsrol van Gedeputeerde Staten voor nieuwe leden van de Raad van Toezicht uit de statuten geschreven.

Principe 3

Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen.

Alle mogelijke nevenfuncties van leden van de Raad van Toezicht en de directie worden in de Raad van Toezicht besproken. Er zijn geen belangenverstrengelingen geconstateerd. Leden van de Raad van Toezicht en hun bedrijven en de directie zullen geen betaalde diensten verrichten voor het museum. Op deze regel zijn geen afwijkingen geconstateerd.

Principe 4

Bestuurders en toezichthouders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.

Vanuit het oogpunt van transparantie staan op de website van het Zeeuws Museum zowel het Reglement voor de Raad van Toezicht als het Directiereglement. Deze zullen in 2024 aangepast worden naar aanleiding van de statutenwijziging.

Samen met de Raad van Toezicht zijn voor de stichting kritische succesindicatoren geformuleerd, onderverdeeld in kerntaken en de basis op orde. De directeur rapporteert hierover bij elke vergadering van de Raad van Toezicht. Dit geldt ook voor de strategische doelstellingen van de organisatie.

Principe 5

Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie.

De directie stelt in samenspraak met de organisatie een prestatieaanbod op voor zowel de Provincie Zeeland als de Gemeente Middelburg. Hierin worden de activiteiten van de stichting van het komende kalenderjaar beschreven vanuit artistiek, educatief en maatschappelijk oogpunt. Jaarlijks wordt hierover gerapporteerd in het bestuursverslag en het jaarverslag.

Principe 6

Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie.

Het Zeeuws Museum is als lid van de Museumvereniging aangesloten bij de stichting Mores (<https://mores.online/>). Mores is het meldpunt ongewenste omgangsvormen podiumkunsten-, televisie- en filmsector, kunstvakonderwijs en musea. Mores en de vertrouwenspersonen van het meldpunt zijn onafhankelijk. De vertrouwenspersonen zijn er voor je als je last hebt (gehad) van 'ongewenste omgangsvormen': seksuele intimidatie dan wel seksueel misbruik, agressie en geweld (dus ook intimidatie en machtsmisbruik), discriminatie of pesten. Circa tien keer per jaar is er op maandagen een teambijeenkomst in het museum. De bijeenkomsten hebben tot doel om informatie uit te wisselen, samen een thema uit te diepen, etc. Voorafgaand aan de bijeenkomst kunnen medewerkers onderwerpen voor de agenda inbrengen. Aanvullend daarop heeft (met uitzondering van een medewerker) de gehele betaalde formatie trainingen 'verbindend communiceren' gevolgd.

Een aantal maal per jaar is er een borrel voor medewerkers, vrijwilligers en rondleiders in het Museumcafé, om elkaar te ontmoeten en nieuws uit te wisselen. Aanwezigheid hierbij is niet verplicht, wel gewenst.

De verschillende teams in de organisatie hebben op regelmatige basis met en zonder de directeur intern en onderling overleg.

Twee maal per jaar is er een zogenaamde seizoensopening voor vrijwilligers en rondleiders (zpp'ers) waarin het programma voor het komend half jaar wordt gepresenteerd en

het beleid wordt besproken. Eenmaal per jaar is er een zogenaamd nazomerdiner waarop de gehele organisatie elkaar ontmoet bij een gezamenlijk diner.

Het Zeeuws Museum probeert belangenverstrengeling in een zo vroeg mogelijk stadium te signaleren, ter vermijding van de ongewenste gevolgen ervan. Opdrachten aan (familie)relaties van medewerkers van het Zeeuws Museum worden van te voren goedgekeurd door Directeur en Hoofd Bedrijfsvoering gezamenlijk (volgens het vier-ogen principe). Hierbij wordt gekeken naar de inzet van menskracht die nodig is voor het vinden van een andere opdrachtnemer in relatie tot de hoogte en omvang van de opdracht. Het uitgangspunt hierbij is dat de opdrachtverlening aan een relatie van medewerkers voor het museum de beste oplossing moet zijn. Per relatie mag per opdracht maximaal € 5.000 exclusief BTW gefactureerd worden, met een cumulatief bedrag van maximaal € 10.000 op jaarbasis. Er worden geen opdrachten verleend aan leden van de Raad van Toezicht of hun bedrijf, Hoofd Bedrijfsvoering en Directeur/Bestuurder of hun (familie)relaties. In 2023 is niet afgeweken van deze afspraken.

De Code Diversiteit & Inclusie (zie ook verderop) wordt toegepast en is uitgewerkt in een meerjarig actieplan, opgesteld tijdens de deelname van het museum aan *Musea Bekennen Kleur*.

Het museum past de Fair Practice Code (zie hieronder) toe en bespreekt deze waar mogelijk ook met de opdrachttuitvoerende partijen waarmee het museum werkt.

Het museum werkt aan een duurzaamheidsbeleid en heeft in 2023 de klimaatverklaring voor erfgoedorganisaties ondertekent (zie <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/duurzaamheid/documenten/publicaties/2022/01/01/klimaatverklaring-voor-erfgoedorganisaties>).

Eenmaal per jaar wordt de risicoanalyse geactualiseerd en afgestemd met de Raad van Toezicht.

Principe 7

De Raad van Toezicht voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.

De Raad van Toezicht van het Zeeuws Museum kent één commissie, te weten de financiële commissie, bestaande uit twee leden. Deze commissie komt jaarlijks twee- tot driemaal bijeen. De Raad van Toezicht heeft bovendien de werkgeversrol richting directeur. De voorzitter van de Raad van Toezicht plus een lid voeren jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur en doen, indien daartoe aanleiding is, voorstellen aan de raad inzake de honorering van de directeur. De directeur doet daarnaast regelmatig een beroep op de expertise van individuele raadsleden.

Principe 8

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

De zittingstermijn van de Raad van Toezicht is statutair gemaximeerd op twee keer vier jaar en middels een rooster van aftreden wordt in vernieuwing en herbenoeming voorzien. Benoeming van de leden van de raad vindt plaats - op voordracht van de zittende raad en na consultatie van de directeur - door Gedeputeerde Staten van Zeeland (tot 1-1-2024). Leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden. Er wordt aan hen de ruimte geboden voor verdieping en verbreding van kennis.

Fair Practice Code

De Fair Practice Code is een gedragscode voor ondernemen en werken in kunst, cultuur en creatieve industrie. De code fungeert hier als een moreel kompas waarbij de volgende waarden worden gehanteerd:

Solidariteit, diversiteit en inclusie

- Werknemers van het Zeeuws Museum worden betaald conform de CAO Provincies.
- Voor de betaling van museumdocenten (zzp'ers) wordt de richtlijn van beroepsvereniging Bram gevolgd.
- Kunstenaars worden betaald conform de richtlijn van het Mondriaan Fonds. Zij ontvangen een fee, een werkbudget. Het resulterende kunstwerk blijft eigendom van de kunstenaar. Het museum heeft een recht van eerste koop. Daarnaast worden afspraken gemaakt en vastgelegd met betrekking tot auteursrechten.
- Het museum hanteert als uitgangspunt werkzaamheden van betaalde krachten niet door vrijwilligers te laten doen en vice versa.
- De organisatie onderschrijft en past de Code Diversiteit & Inclusie (zie hieronder) toe.

Transparantie en vertrouwen

- De bedrijfsorganisatie staat online.
- De Governance Code Cultuur 2019 wordt gevolgd en toegepast.
- Kennis en expertise worden gedeeld.
- Het gesprek wordt aangegaan met onderaannemers; we kijken of zij ook deze Code toepassen. Een belangrijk knelpunt hierbij is dat er grote verschillen zijn tussen de verschillende branches en hun CAO's. Dit is vooral van toepassing op inhuur.
- Gedetacheerde medewerkers krijgen hetzelfde betaald als medewerkers in dienst van de museumstichting.
- Bij aanbesteding van opdrachten bestaat een voorkeur voor onderaannemers die de Fair Practice Code toepassen, en in elk geval de CAO van hun branche hanteren.

Duurzaamheid

- Medewerkers ontvangen conform de CAO Provincies een Persoonlijk Ontwikkel Budget (POB) met als doel de bevordering van een duurzame inzetbaarheid van medewerkers.

Code Diversiteit & Inclusie

De Code Diversiteit & Inclusie is een gedragscode van, voor en door de Nederlandse culturele en creatieve sector over diversiteit en inclusie. De code is een instrument van zelfregulering. Het doel van de code is dat de culturele en creatieve sector de brede diversiteit van de Nederlandse samenleving representeert. Een basisvereiste is dat de sector gelijkwaardig toegankelijk is voor iedereen: als maker, producent, werknemer en publiek. Zo wordt de sector van iedereen. Iedereen draagt er op eigen wijze aan bij. Iedereen wordt gewaardeerd, gerespecteerd, gehoord en voelt zich thuis in de sector.

De Code Diversiteit & Inclusie omvat de volgende definities:

Diversiteit

De code gebruikt de term diversiteit om aan te geven dat mensen op een reeks van zichtbare en onzichtbare kenmerken van elkaar verschillen en met elkaar overeenkomen. Diversiteit is een gegeven. Mensen verschillen van elkaar. De verschillen betekenen iets voor ieders positie in de samenleving en de kansen die men krijgt. Ze sturen ons gedrag en denken. Niet iedereen is zich daar altijd van bewust. De verschillen spelen altijd in samenhang een rol. Identiteitsvorming vindt plaats door de unieke combinatie van deze verschillen. De code geeft onder andere ruimte aan culturele diversiteit, gender, beperking, seksuele oriëntatie, religie, sociaaleconomische status, opleidingsniveau en leeftijd. Dit geldt voor je programma, publiek, personeel en partners.

Inclusie

De term inclusie verwijst naar hoe je met verschillen en overeenkomsten omgaat. De kracht van diversiteit en de voordelen ervan worden benut wanneer het unieke van elk individu wordt (h)erkend en verwelkomd. Daarvoor moet je leren elkaar te waarderen, niet ondanks, maar juist dankzij de verschillen en overeenkomsten die er zijn. Het is essentieel dat iedereen onderdeel is van de besluitvorming en de mogelijkheid heeft om ideeën aan te dragen. Inclusie is de mate waarin makers, producenten, werkenden en publiek van alle identiteiten - zichtbaar of niet - zichzelf kunnen zijn en zich veilig en gerespecteerd voelen.

Toegankelijkheid

Waar de code spreekt over toegankelijkheid wordt de brede definitie ervan bedoeld, bestaande uit:

- fysieke toegankelijkheid
- bereikbaarheid van voorzieningen
- informatieve toegankelijkheid
- digitale toegankelijkheid
- sociale toegankelijkheid
- financiële toegankelijkheid

Om de Code Diversiteit & Inclusie in de praktijk te brengen heeft het Zeeuws Museum zich in 2020 aangesloten bij het landelijk netwerk *Musea Bekennen Kleur*. Dit heeft geleid tot een eigen Zeeuws Museum actieplan dat opgesteld is door de medewerkers van het museum. In 2023 zijn de volgende onderdelen gerealiseerd, gerubriceerd per "P".

Personeel

- Het hoofdstuk 'personeel en organisatie' in de bestaande procedures en protocollen is nagelopen op inclusiviteit.
- In 2023 is een Periodiek Medisch Onderzoek uitgevoerd met onder andere vragen over veiligheid. Dit is onderdeel van een terugkerend medewerkers-tevredenheidsonderzoek met aandacht voor veiligheid en discriminatie.
- Een deel van de medewerkers heeft het volledige POB besteed. Een ander deel van de medewerkers geeft aan dat opleidingen en trainingen moeilijk te combineren zijn met de fase waarin hun leven zich bevindt.
- We volgen ontwikkelingen met betrekking tot nulmetingen bij aangesloten musea en kijken wat voor ons nuttig is. Uit gesprekken met andere musea komt naar voren dat de kleine omvang van de Zeeuws Museum organisatie belemmerend is voor een nulmeting, met name met het oog op vertrouwelijkheid en anonimiteit. Tot op heden is er nog geen goed voorbeeld voor het museum gevonden.
- Een student aan de afdeling Human Resources Management van de HZ University of Applied Sciences, heeft haar onderzoek en Bachelorscriptie getiteld: *Alle medewerkers mee in inclusie en diversiteit. Een onderzoek naar het continu meenemen van medewerkers in het gedachtegoed van inclusie en diversiteit* afgerond bij het Zeeuws Museum. Het onderzoek heeft een advies opgeleverd met praktische tools om (zowel huidige als nieuwe) medewerkers mee te nemen in het gedachtegoed rond inclusie en diversiteit. Een deel van de adviezen is inmiddels geïmplementeerd.

Publiek

De nieuwe netwerker sociale programma's bouwt en versterkt ons netwerk met name met ondervertegenwoordigde groepen. Dit is inmiddels zichtbaar in de samenstelling van de bezoekers van het museum. Een grotere diversiteit komt ook in beeld bij uitingen van communicatie, onder meer door bezoekers van het museum als modellen te gebruiken.

Programma

De werkgroep Ongemakkelijk erfgoed (in samenwerking met Zeeuws Genootschap) maakt een lijst van objecten met koloniale relaties en doet herkomstonderzoek naar deze objecten. In 2023 is voor een groot deel van de objecten op deze lijst het herkomstonderzoek afgerond. Helaas is vaak (te) weinig informatie overgeleverd. Tot nu toe is er geen aanleiding om objecten te classificeren als roofkunst.

Partners

Het museum probeert tot meer gelijkwaardige vormen van samenwerking te komen met externe partners en langdurige relaties aan te gaan. In 2023 heeft de samenwerking met het Pennywafelhuis geleid tot bijdragen aan de tentoonstelling *Hotchpotch*. Deelnemers hebben een gratis jaarkaart van het museum ontvangen om de drempel om het museum te bezoeken te verlagen. Van deze mogelijkheid wordt frequent gebruik gemaakt. Deelnemers komen met familie of vrienden de tentoonstelling en het museum bezoeken.

ZEEUWS MUSEUM ZAKELIJK

Het netwerk Zeeuws Museum Zakelijk is een community van maatschappelijk betrokken ondernemers, die geïnteresseerd zijn in de Zeeuwse cultuur. Het netwerk heeft als doelstelling financieel bij te dragen aan activiteiten van het Zeeuws Museum en het vergroten van draagvlak voor het museum in Zeeland. Het netwerk telt eind 2023 dertien leden. Zeeuws Museum Zakelijk maakte in 2023 de online publicatie voor het basisonderwijs-programma *ZM in de school* mede mogelijk.

RAAD VAN TOEZICHT

Het Zeeuws Museum wordt geëxploiteerd door de Zeeuwse Museumstichting. Deze stichting wordt bestuurd door de directeur, Marjan Ruiter. De toezichthoudende taken worden vervuld door de Raad van Toezicht. De hoofdstructuur, doelstelling, bevoegdheden en werkwijze zijn in de statuten vastgelegd.

Bestuur en toezicht verhouden zich voorts zoveel mogelijk tot elkaar conform het Raad-van-Toezichtmodel, zoals beschreven in de Governance Code Cultuur 2019. De in deze Code beschreven principes en best practices worden toegepast en zijn uitgewerkt in het Directiereglement en het Reglement voor de Raad van Toezicht.

In de praktijk betekent dit dat de directeur verantwoordelijk is voor het artistiek en zakelijk beleid en voor de bedrijfsvoering - het reilen en zeilen - van het museum. Hieronder vallen ook de naleving van wet- en regelgeving, risicobeheersing en goed werkgeverschap richting medewerkers en vrijwilligers van de stichting. De Raad van Toezicht heeft een toezichthoudende en adviserende rol inzake het realiseren van de maatschappelijke doelstelling, inzake de strategie, identiteit en continuïteit van de organisatie, inzake de verhouding met publieke en private financiers en inzake de dialoog met interne en externe belanghebbenden. De jaarrekening en de begroting worden opgesteld en vastgesteld door de directeur en goedgekeurd door de raad.

De raad wordt door de directeur regelmatig geïnformeerd over de gang van zaken in het museum en bespreekt met de directie de plannen die het museum ontwikkelt op inhoudelijk en financieel gebied. In 2022 zijn de geïllustreerde versies van de *Collectiewaardering* en van *Beleidsplan 2021-2024* gepubliceerd.

Regelmatig wordt een beroep gedaan op de expertise van individuele raadsleden. De raad kent één commissie, te weten de auditcommissie, bestaande uit twee leden. Deze financiële commissie komt jaarlijks twee- tot driemaal bijeen. De Raad van Toezicht heeft bovendien de werkgeversrol richting directeur. De voorzitter van de Raad van Toezicht plus een lid voeren jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur en doen, indien daartoe aanleiding is, voorstellen aan de raad inzake de honorering van de directeur.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn eigen samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. De zittingstermijn is statutair gemaximeerd op twee keer vier jaar en middels een rooster van aftreden wordt in vernieuwing en herbenoeming voorzien. Benoeming van de leden van de raad vindt plaats - op voordracht van de zittende raad en na consultatie van de directeur - door Gedeputeerde Staten van Zeeland. Leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden. Er wordt aan hen de ruimte geboden voor verdieping en verbreding van kennis.

In het verslagjaar vergaderde de Raad van Toezicht zes keer. Bovendien heeft één klankbordsessie inzake het thema huisvesting plaatsgevonden. Er zijn daarnaast meerdere informele overlegmomenten geweest tussen raad en directeur over uiteenlopende onderwerpen. Ook heeft een zelfevaluatie plaatsgevonden.

De Raad van Toezicht van het Zeeuws Museum bestaat uit vijf leden inclusief de voorzitter. In 2023 is na het vertrek van Eric Loontjes per 1 juni de positie van voorzitter ingevuld door Arjen Meeuwsen; Natalie Bos heeft de positie van vicevoorzitter op zich genomen. De statutair voorgeschreven vervanging van twee leden per 1 januari 2024 is in 2023 gedeeltelijk voorzien. De vervanging zal verdere voortgang krijgen in het eerste kwartaal van 2024.

Samenstelling Raad van Toezicht

Eric Loontjes - voorzitter (t/m 30 juni 2023)

Ondernemer/investeerder in winkelketens (Oil & Vinegar, The English Hatter, McGregor, Steppin' Out)

Nevenfuncties:

- Raad van commissarissen Van der Straaten Aannemingsmaatschappij (Hansweert)
- Raad van Advies H.H. Martens & Zoon (Oosterhout)
- Directie Lovago (Middelburg)
- Raad van toezicht Stichting De Oostkerk
- Raad van toezicht Friends of UCR (Middelburg)

Arjen Meeuwsen - vicevoorzitter t/m 30 juni 2023, voorzitter per 1 juli 2023

Teammanager Waarden Belastingssamenwerking West-Brabant

Nevenfunctie:

- Eigenaar Meeuwsen Mediation

Natalie Bos - lid t/m 31 mei 2023, vicevoorzitter per 1 juli 2023

Eigenaar Bureau Natalie Bos - marketing | communicatie | programmamanagement in de museale sector

Nevenfunctie:

- Bestuurslid Broodfonds Duivekater

Francien Petiet - lid (financiële commissie)

Senior policy advisor/project manager, University College Roosevelt

Nevenfuncties:

- Lid van de Hurgronje-onderzoeksgroep van prof. dr. Arjan van Dixhoorn

Kees Verheijen - lid (financiële commissie)

Directeur dienst Financiën, Inkoop en Projecten, Scalda (tot 1 september 2023)

Directie

Marjan Ruiter - Directeur/Bestuurder:

Nevenfuncties:

- Lid Ethische Code Commissie
- Lid bestuur Vereniging Zeeuwse Musea
- Lid stuurgroep Spreekende geschiedenis
- Lid visitatiecommissie Rijksmuseum de Gevangenpoort (Den Haag)

VRIENDEN VAN HET ZEEUWS MUSEUM (VZM)

De tarieven van het lidmaatschap van de VZM zijn in 2023 onveranderd gebleven:

Vriend 18 t/m 25	10 euro
Vriend	30 euro
Vriend plus partner/introducé	50 euro
Beste Vriend / Vriend voor het leven	vanaf 100 euro

Het aantal Vrienden inclusief partners/introduc es bedroeg per 31 december 2023 169 personen.

Vriendenactiviteiten

In samenwerking met het Zeeuws Museum is voor de VZM op 8 februari een rondleiding met bezoek aan *De Vaandeldrager* van Rembrandt georganiseerd. Op 11 maart was er een stadswandeling onder leiding van Marjolein van Leeuwen met als thema *De Vaandeldrager*. Hierbij werden onder meer de plekken bezocht waar drie Middelburgse schutterijen hun thuis hadden sinds de late Middeleeuwen: de St.-Sebastiaan schutterij van de handboog, de St.-Joris schutterij van de kruis- of voetboog en de geweschutterij, de Kloveniers. Op 13 mei namen velen deel aan de stadswandeling *Gouden Eeuw* onder leiding van Menno van den Hoek. Op 23 september was er een reis naar Mechelen in België georganiseerd voor de Vrienden, waaraan ook zes vrienden van Museum Veere deelnamen. Op 30 september konden de Vrienden deelnemen aan een exclusieve preview van de tentoonstelling *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne*.

De Vrienden hebben in 2023 drie nieuwsbrieven van de VZM ontvangen.

Financiële bijdragen kwamen dit jaar ten goede aan de Vriendenreis naar Mechelen in september, de presentaties *De Vaandeldrager* en *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne* alsmede de sociale programma's van het Zeeuws Museum.

Bestuur

Het bestuur van de VZM kwam in 2023 vijf keer bij elkaar. Als nieuw bestuurslid mochten we dit jaar Christien van Driel verwelkomen.

De samenstelling van het huidige bestuur is als volgt:

Bram de Muijnck	voorzitter
Jeannette van Honk-Euwema	secretaris
Gert Smit	penningmeester
Agnes den Hartogh	communicatie
Christien van Driel	lid

De Stichting Vrienden van het Zeeuws Museum is aangesloten bij de Nederlandse Federatie van Vrienden van Musea en valt onder de ANBI regeling.

MET DANK AAN

Het Zeeuws Museum wordt structureel ondersteund door de Provincie Zeeland en de Gemeente Middelburg.

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ondersteunt het museum vanaf 2021 voor vier jaar vanuit de Basis Infra Structuur (BIS) met een projectbijdrage voor het programma eenZM.

We zijn vaste partner van de VriendenLoterij (voorheen BankGiro Loterij) en daar zijn we trots op! Dankzij de bijdrage van de VriendenLoterij worden bijzondere tentoonstellingen en projecten mogelijk.

ACTIVA

BALANS NA RESULTAATBESTEMMING PER

	31 december 2023		31 december 2022	
	€	€	€	€
VASTE ACTIVA				
<u>MATERIELE VASTE ACTIVA</u>				
<u>Bedrijfsmiddelen</u>				
Inrichting en inventaris	136.438		101.555	
<u>Direct in gebruik t.b.v. doelstelling</u>				
Kunstvoorwerpen (P.M.)	p.m.		p.m.	
		136.438		101.555
<u>FINANCIËLE VASTE ACTIVA</u>				
Vermogen Heijmans Stichting, verwerkt in het kader van de doelstelling		52.570		52.311
VLOTTENDE ACTIVA				
<u>VOORRAAD WINKELARTIKELEN</u>		41.551		21.599
<u>VORDERINGEN OP KORTE TERMIJN/ OVERLOPENDE ACTIVA</u>				
Debiteuren	6.963		7.101	
Te vorderen belastingdienst	87.197		75.930	
Vooruitontvangen facturen	89.169		34.332	
Nog te ontvangen bedragen	117.812		37.401	
		301.141		154.764
<u>GELDMIDDELEN</u>				
Kassen	11.815		7.056	
Banken	3.526.234		3.729.723	
		3.538.049		3.736.779
		4.069.749		4.067.009

PASSIVA

BALANS NA RESULTAATBESTEMMING PER

	31 december 2023		31 december 2022	
	€	€	€	€
<u>EIGEN VERMOGEN</u>				
<u>Besteedbaar vermogen</u>				
Algemene reserve Zeeuws Museum		1.175.008		1.128.859
<u>Vastgelegd vermogen</u>				
<i>Bestemmingsfondsen:</i>				
Fonds catalogus aankopen PKCZ	11.920		11.920	
Fonds beheer en behoud PKCZ	31.402		26.231	
Heijmans Stichting	52.570		52.311	
Egalisatiereserve provinciale subsidie	49.042		0	
<i>Bestemmingsreserves:</i>				
Reserve aankopen	322.211		332.211	
Reserve strategisch personeelsbeleid	117.893		132.893	
Zeeuws Museum in de school	41.776		38.529	
Reserve ontvangen legaten	25.684		25.684	
Reserve coronaschade	130.678		180.358	
ReserveVriendenloterij	919.780		919.780	
		1.702.957		1.719.918
Totaal eigen vermogen		2.877.966		2.848.777
<u>VOORZIENINGEN</u>				
Voorziening jubilea	29.173		28.906	
Voorziening PBDI/ POB	100.782		24.225	
Voorziening onderhoud collecties	14.567		9.541	
Voorziening onderh.gebouwen/installaties	49.000		106.665	
		193.522		169.338
<u>LANGLOPENDE SCHULDEN</u>		193.772		201.986
<u>SCHULDEN OP KORTE TERMIJN/ OVERLOPENDE PASSIVA</u>				
Crediteuren	84.983		116.170	
Nog te betalen aan de Belastingdienst	78.690		71.511	
Nog te betalen pensioenfondsen	20.371		19.120	
Nog te betalen bedragen overige	150.067		185.545	
Vooruit ontvangen bedragen	470.377		454.562	
		804.489		846.908
		4.069.749		4.067.009

ZEEUWSE MUSEUMSTICHTING

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023		2023		2022	
	Realisatie		Herziene begroting		Jaarrekening	
	€	€	€	€	€	€
BATEN						
Bijdragen						
Exploitatiesubsidies		2.835.956		2.835.956		2.654.989
Overige bijdragen		75.432		75.300		23.914
Entreegelden		322.732		326.179		244.620
Opbrengst projecten		522.961		582.400		89.658
Overige opbrengsten						
Overige opbrengsten		64.135		67.400		190.660
Verkopen museumwinkel		68.699		65.000		45.504
Vrijval egalisatie subsidies		-		-		27.650
TOTALE BATEN		3.889.915		3.952.235		3.276.995
LASTEN						
Personeel						
Personeelskosten		2.121.145		2.110.900		1.734.673
Kosten van activiteiten						
Projectlasten		755.488		814.762		246.911
Overige bedrijfslasten						
Huisvesting	652.421		742.300		688.057	
Afschrijvingen	30.162		28.000		55.168	
Communicatie/ educatie	157.900		146.565		187.956	
Collectiebeheer en aankoop	79.529		77.300		66.586	
Zakelijke en overige lasten	158.181		158.500		132.620	
		1.078.192		1.152.665		1.130.386
Financiële baten en lasten						
Rentebaten/ bankkosten		31.683-		1.500		10.620
TOTALE LASTEN		3.923.142		4.079.827		3.122.591
EXPLOITATIESALDO		33.227-		127.592-		154.404
Bestemming exploitatiesaldo						
Mutatie algemene reserve		16.266-		51.418-		32.478-
Toevoeging aan bestemmingsfondsen/ -reserves		60.472		6.200		189.635
Onttrekking aan bestemmingsfondsen/ -reserves		77.433-		82.374-		2.753-
		33.227-		127.592-		154.404
Resultaat na bestemming		-		-		-

Winstbestemming

Het exploitatiesaldo bedraagt -33.227 en wordt als volgt bestemd:

Mutatie algemene reserve

a) algemene reserve

resultaat 2023

-16.266

-16.266

b) bestemmingsfondsen en -reserves:

Egalisatiereserve *subsidies provincie Zeeland*

49.042

Reserve PKCZ beheer en behoud

5.171

Reserve ZM in de school

6.000

Reserve Heijmansstichting

259

60.472

Onttrekking aan

a) bestemmingsfondsen- en reserves:

Reserve achterstanden

-49.680

Reserve strategisch personeelsbeleid

-15.000

Reserve aankopen

-10.000

Reserve ZM in de school

-2.753

-77.433

Totaal

-33.227

Gebeurtenissen na balansdatum

n.v.t.

ALGEMENE TOELICHTING**FOUTENHERSTEL**

Zeeuwse Museumstichting heeft uit hoofde van overeenkomsten met de Vriendenloterij (ook wel: BankGiro Loterij) in 2022 en eerdere jaren subsidiebijdragen ontvangen die hij bij voorkeur zal besteden aan aankoop, restauratie en presentatie van de collectie; daarnaast mag besteden aan alle andere onderdelen van de bedrijfsvoering; niet mag besteden aan exploitatie waaronder worden verstaan alle basisvoorzieningen (zoals huisvesting, vaste inrichting en beheer en behoud van de collecties in brede zin, waaronder registratie, beveiliging, openstelling en instandhouding van de juiste bewaaromstandigheden) en personeelskosten die met het uitvoeren van de exploitatie te maken hebben.

Voor de ontvangen bijdragen die de Zeeuwse Museumstichting niet of niet conform zijn statutaire doelstellingen heeft besteed, geldt dat de Vriendenloterij deze kan terugvorderen. Uit dien hoofde is een terugbetalingsverplichting te onderkennen en heeft de Zeeuwse Museumstichting voor de nog niet gerealiseerde subsidiebijdragen een kortlopende overlopende passiefpost 'Vooruitontvangen bedragen Vriendenloterij' opgenomen. Realisatie van deze subsidiebijdragen vindt plaats door ófwel het doen van subsidiabele uitgaven ófwel doordat de niet-bestede bijdragen aan het einde van de looptijd van een overeenkomst niet door de Vriendenloterij worden teruggevorderd.

Dit boekjaar is gebleken dat in de jaren 2021 en eerder het vervallen van de terugbetalingsverplichting van ontvangen bijdragen uit hoofde van eerdere overeenkomsten en de koppeling met de subsidiabele bestedingen niet tot een realisatie heeft geleid. Volgens de verslaggevingsregels heeft ten onrechte in 2021 en eerdere jaren géén vrijval van de post 'Vooruitontvangen bedragen Vriendenloterij' ten gunste van de staat van baten en lasten plaatsgevonden.

Daarnaast heeft de schuld een langlopend karakter en is deze onterecht onder de kortlopende schulden verantwoord.

Effect op de posten van de jaarrekening

Deze materiële onjuistheid heeft als volgt effect op de volgende jaarrekeningposten:

- de - onder de kortlopende schulden opgenomen - post 'Vooruitontvangen bedragen' bedraagt volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 per 1 januari 2022 € 1.139.535. Dit saldo is € 919.780 te hoog weergegeven en had € 219.755 moeten bedragen. Met inachtneming van de ontvangen bijdragen Vriendenloterij en bestedingen daarvan in 2022 bedraagt deze post volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 per 31 december 2022 € 1.576.327. Dit saldo is € 1.121.766 te hoog weergegeven en had € 454.562 moeten bedragen;
- de - onder de langlopende schulden opgenomen post - 'Vooruitontvangen bedragen' bedraagt volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 per 1 januari 2022 nihil. Dit saldo is juist weergegeven. Met inachtneming van de ontvangen bijdragen Vriendenloterij en bestedingen daarvan in 2022 bedraagt deze post volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 per 31 december 2022 € nihil. Dit saldo is € 201.986 te laag weergegeven en had € 201.986 moeten bedragen;
- de - onder het eigen vermogen opgenomen - bestemmingsreserve 'Reserve vriendenloterij' bedraagt volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 per 1 januari 2022 nihil. Dit saldo is € 919.780 te laag weergegeven en had € 919.780 moeten bedragen. Met inachtneming van de ontvangen bijdragen Vriendenloterij en bestedingen daarvan in 2022 bedraagt deze post volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 per 31 december 2022 nihil. Dit saldo is € 919.780 te laag weergegeven en had € 919.780 moeten bedragen."

Effect op resultaat en eigen vermogen

Als gevolg van bovengenoemde materiële onjuistheden is de omvang en samenstelling van het eigen vermogen per 1 januari 2022 volgens de vastgestelde jaarrekening 2022 onjuist weergegeven. Het eigen vermogen per 1 januari 2022 had niet € 1.774.594, maar € 919.780 hoger, oftewel € 2.694.374 moeten bedragen. Bovengenoemde onjuistheden hebben geen effect op het resultaat 2022. Dientengevolge is het eigen vermogen per 31 december 2022 eveneens € 919.780 te laag weergegeven. Dit had niet € 1.928.997, maar € 2.848.777 moeten bedragen."

Wijze van herstel

Deze materiële onjuistheden zijn op retrospectieve wijze ("met terugwerkende kracht") hersteld door middel van een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van dit boekjaar. Het saldo van de bestemmingsreserves per 1 januari 2023 is verhoogd met € 919.780. Deze verhoging betreft een verhoging van het saldo van de bestemmingsreserves per 1 januari 2022. De vergelijkende cijfers van de balansposten bestemmingsreserves, langlopende schulden en kortlopende schulden zijn gepresenteerd zoals deze zouden zijn geweest zonder deze materiële onjuistheden. Het verschil met de oorspronkelijke cijfers is in de toelichting op deze posten weergegeven."

STELSELWIJZIGING

Met ingang van 2023 heeft een stelselwijziging plaats gevonden. De wijziging betreft de verwerking van de kosten van groot onderhoud en de waardering van de voorziening van de kosten van groot onderhoud. Tot en met voorgaand boekjaar werd voor vervangingsinvesteringen een voorziening groot onderhoud gevormd. Met ingang van 2023 worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd en afgeschreven.

VERGELIJKENDE CIJFERS 2023

Als gevolg van eerdergenoemd foutenherstel en stelselwijziging zijn de overeenkomstige bedragen van het voorafgaande boekjaar 2022 op grond van artikel 2:363 lid 5 BW herzien. Voor een nadere uiteenzetting van het financiële effect wordt verwezen naar de toelichting op de betreffende posten.

De activiteiten van de stichting bestaan uit het verrichten van alle handelingen met betrekking tot de exploitatie van het Zeeuws Museum.

Indien noodzakelijk voor het inzicht zijn de vergelijkende cijfers van voorgaand jaar geherrubriceerd.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het vorige verslagjaar. De grondslagen zijn gebaseerd op de continuïteit van de stichting.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN VAN BEPALING VAN HET RESULTAAT

Bij het opmaken van de jaarrekening zijn de richtlijnen voor de jaarverslaglegging 640 (organisaties- zonder-winststreven) gehanteerd. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd op aankoopprijs verminderd met lineair berekende afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur dan wel op de lagere bedrijfswaarde.

Materiële vaste activa*Bedrijfsmiddelen:*

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op aankoopprijs verminderd met lineair berekende afschrijvingen gebaseerd op de verwachte economische levensduur dan wel op de lagere bedrijfswaarde. Bedrijfsmiddelen die in het verleden met subsidie zijn aangeschaft, zijn opgenomen onder de materiële activa.

Direct in gebruik t.b.v. de doelstelling:

De kunstvoorwerpen die in het Zeeuws Museum in eigendom heeft, worden in de jaarrekening op nihil gewaardeerd. De verzekerde waarde bedraagt € 26.281.383.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden tegen nominale waarde gewaardeerd en staan niet vrij ter beschikking van de stichting.

Voorraad winkelartikelen

De voorraden (handelsgoederen) worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere netto opbrengstwaarde. Deze lagere netto opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden. De waardering van de voorraden komt tot stand op basis van 'first in first out'.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde en staan ter vrije beschikking van de stichting.

Bestemmingsfondsen en bestemmingsreserves.

De bestemmingsfondsen betreffen vermogen waarvan de bestemming is vastgelegd door derden. Bij bestemmingsreserves is de bestemming vastgelegd door het bestuur van de stichting en goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Voorzieningen

De voorziening jubileumuitkeringen wordt gewaardeerd tegen de contante waarde van de toekomstige vergoedingen in het kader van jubilea, waarbij rekening wordt gehouden met het verwachte toekomstige verloop van werknemers en de verwachte loonstijgingen.

De voorzieningen voor onderhoud gebouwen/ installaties en onderhoud collecties zijn gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen en gewaardeerd tegen de nominale waarde omdat het effect van de tijds waarde niet materieel is als gevolg van de lage rentestand en de relatief korte looptijd.

De voorziening PBDI is gebaseerd op het beschikbare budget per medewerker, na aftrek van de bestedingen en is gewaardeerd tegen de nominale waarde omdat het effect van de tijds waarde niet materieel is als gevolg van de lage rentestand en de relatief korte looptijd. Het PBDI maakt onderdeel uit van de CAO.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN HET RESULTAAT

De baten en lasten van het boekjaar worden in de jaarrekening opgenomen, ongeacht of deze tot ontvangsten of uitgaven in het betreffende boekjaar hebben geleid.

Bijdragen en subsidies

Bijdragen en subsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen/ waarin de opbrengsten zijn gedeerd/ waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De algemene subsidieverordening van de provincie Zeeland (ASV 2023) en de algemene subsidieverordening Middelburg (2022) zijn van toepassing.

Opbrengsten

Opbrengsten worden opgenomen naar rato waarin de diensten en verkopen zijn verricht. Opbrengsten van activiteiten en projecten worden opgenomen naar rato van de mate waarin de activiteiten en projecten zijn verricht.

Overige bedrijfskosten

De kosten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten worden aan het verslagjaar toegerekend op basis van de werkelijke ontvangsten en uitgaven, rekening houdend met transitoria.

Pensioenen

De voor het personeel geldende pensioenregelingen worden gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder. De verschuldigde premie wordt als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Als de reeds betaalde pensioenbedragen de verschuldigde premie overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als overlopend actief, voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. Indien er, naast de verplichting voor periodieke pensioenpremies, een verplichting bestaat voor per balansdatum opgebouwde pensioenrechten (backservice verplichtingen), wordt de verplichting in de balans opgenomen tegen contante waarde. Ultimo 2023 (en 2022) waren er voor de stichting geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. De pensioenuitvoerder is het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

TOELICHTING BIJ DE BALANS PER 31 december 2023

ACTIVA**Materiële vaste activa**

Het verloop van de materiële vaste activa was als volgt:

Stand per 1 januari 2023	€ 101.555
Bij: investeringen 2023	€ 65.043
Af: desinvesteringen 2023 (boekwaarde)	€ 0
Af: afschrijvingen 2023	-€ 30.161
Stand per 31 december 2023	€ 136.438

De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

Inventaris en inrichting 5-10 jaar

Installaties 3-15 jaar

Direct in gebruik t.b.v. doelstelling**Kunstvoorwerpen**

De collecties in eigendom van het museum worden p.m. vermeld op de balans.

Financiële vaste activa

Specificatie :	31-12-2023	31-12-2022
Vermogen "Heijmans Stichting" verwerkt in het kader van de doelstelling	€ <u>52.570</u>	€ <u>52.311</u>

Het bestuur van de "Heijmans Stichting" heeft in 1980 het volgende besloten:

- de administratie van de "Heijmans Stichting" wordt ondergebracht bij de administratie van de van de Zeeuwse Museumstichting. Op de balans van de Zeeuwse Museumstichting zullen onder de activa de geldmiddelen c.q de vorderingen en onder de passiva het vermogen van de "Heijmans Stichting" worden opgenomen.
- ingevolge artikel 2a van het testament van wijlen L. Heijmans, houdende statuten van de "Heijmans Stichting" gevestigd te Middelburg, werken aan te kopen van kunstenaars welke overgaan in eigendom aan de Zeeuwse Museumstichting.
- de rente van het kapitaal van € 22.689, zijnde € 29.881 mag gebruikt worden voor de aankoop van werken van kunstenaars.

Voorraad winkelartikelen	31-12-2023	31-12-2022
Voorraad 31 december	61.813	41.614
Af: voorziening wegens incourant	20.262-	-20.015
	<u>€ 41.551</u>	<u>€ 21.599</u>

De voorraad winkelartikelen is eind 2023 hoger dan gebruikelijk doordat eind 2023 de voorraad museumkaarten en een aantal andere artikelen zijn aangeschaft die naar verwachting begin 2024 verkocht zullen worden. Daarnaast is de voorraad hoger door de aangeschafte merchandise voor de tentoonstelling *de omgekeerde wereld* van Adriaen van de Venne.

De voorziening incourant is gemuteerd op basis van individuele beoordeling van de onder de voorraad opgenomen posten. Hierbij worden de artikelen waarvan de voorraad hoger is dan wat er naar verwachting in het komende jaar verkocht zal worden afgewaardeerd.

Vorderingen op korte termijn/ overlopende activa

Debiteuren	31-12-2023	31-12-2022
Diverse debiteuren	6.963	7.101
Totaal	€ 6.963	€ 7.101

Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

Te vorderen omzetbelasting	31-12-2023	31-12-2022
Te vorderen	€ 87.197	€ 75.930

Vooruitontvangen facturen	31-12-2023	31-12-2022
Hosting websites en licenties	11.095	11.526
Communicatiekosten volgend jaar	2.950	7.871
Carepack server	-	2.188
Materialen op voorraad	-	5.854
Projectlasten 2024	11.726	-
Verzekering	55.727	-
Diversen	7.671	6.894
Totaal	€ 89.169	€ 34.332

Nog te ontvangen bedragen	31-12-2023	31-12-2022
Energiebijdrage	14.403	11.168
Uitkering verzuimverzekering en UWV	11.825	10.850
Museumkaart/ VIP-kaart/ e-tickets	18.733	10.754
Prins Bernhard Cultuurfonds	2.500	-
Mondriaanfonds	36.000	-
Rente	32.434	-
Diversen	1.916	4.629
Totaal	€ 117.812	€ 37.401

Het Zeeuws Museumontvangt als culturele instelling een teruggave van 50% van de in rekening gebrachte energiebelasting, minus de EB-heffingskorting.

De vorderingen hebben alle een looptijd korter dan een jaar.

Geldmiddelen

Banken	31-12-2023	31-12-2022
Rekening courant saldi	78.011	69.862
Deposito saldi	3.448.223	3.659.861
Totaal	€ 3.526.234	€ 3.729.723

PASSIVA**Eigen vermogen Museum****Besteedbaar vermogen**

Saldo per 1 januari 2023	1.128.859
Effect stelselwijziging 1 januari 2023	62.415
Toevoeging resultaat 2023	
Resultaat 2023	16.266-

Saldo per 31 december 2023	€ 1.175.008
----------------------------	--------------------

Exploitatieresultaat 2023

Het exploitatieresultaat 2023 bedraagt

€ 33.227- en is als volgt bestemd:

Onttrekking aan algemene reserve	16.266-
Toevoeging aan/ onttrekking overige bestemmingsfondsen/- reserves per saldo	16.961-
	€ 33.227-

Het negatieve resultaat was in de begroting voorzien en is met name het gevolg van de achterblijvende indexering van de subsidie van de provincie Zeeland en de toevoeging aan de voorziening voor het persoonlijk ontwikkelbudget. Deels werd dit gecompenseerd door lagere uitgaven voor onderzoek en het wegwerken van achterstanden opgelopen in de periode van de covid-19 crisis. Voor deze laatste posten is een aanvullende subsidie verleend door de provincie. Het deel van deze subsidie dat in 2024 zal worden besteed (€ 45.906) is toegevoegd aan de equalisatiereserve subsidies provincie Zeeland.

Vastgelegd vermogen

Bestemmingsfondsen:

De bestemming van de bestemmingsfondsen is vastgelegd door derden.

Fonds catalogus aankopen PKCZ

Stand per 1 januari 2023	11.920
Toevoeging 2023	-
Onttrekking 2023	-
Stand per 31 december 2023	€ 11.920

In 1992 is ten behoeve van de catalogus aankopen PKCZ een fonds ingesteld. In overleg met de provincie Zeeland wordt dit fonds aangewend voor het ontsluiten van afbeeldingen van de collectie in de online database.

Fonds beheer en behoud PKCZ

Stand per 1 januari 2023	26.231
Toevoeging 2023	5.171
Onttrekking 2023	-
Stand per 31 december 2023	€ 31.402

Sinds 2020 wordt jaarlijks een bijdrage ontvangen van de provincie in de kosten van het beheer van de provinciale kunstcollectie. Het gedeelte van de bijdrage dat in enig jaar niet wordt besteed wordt toegevoegd aan het desbetreffende bestemmingsfonds.

Fonds Heijmans Stichting

Stand per 1 januari 2023	52.311
Toevoeging 2023	259
Onttrekking 2023	
Stand per 31 december 2023	€ 52.570

Voor een nadere toelichting zie de financiële vaste activa.

Egalisatiereserve provinciale subsidie

Stand per 1 januari 2023	-
Toevoeging 2023	-
- niet besteed deel onderzoeks subsidie 2023	36.926
- niet besteed deel subsidie achterstanden corona 2023	8.990
- niet besteed IKS als gevolg van stelselwijziging	3.127
Onttrekking 2023	-
Stand per 31 december 2023	€ 49.042

Conform het algemeen subsidiebesluit van de provincie Zeeland is het vormen van een egalisatiereserve voor de subsidies van de provincie toegestaan. Het verschil tussen de vastgestelde provinciale subsidie en de werkelijke kosten van activiteiten waarvoor deze subsidie werd verleend, komt ten gunste onderscheidenlijk ten laste van de egalisatiereserve waarbij wordt aangegeven in hoeverre deze reserve is opgebouwd uit provinciale subsidie.

De totale omvang van de egalisatiereserve, voor zover gevormd met provinciale middelen, bedraagt nooit meer dan 10% van de laatst verstrekte integrale kosten subsidie.

*Bestemmingsreserves:***Reserve aankopen**

Stand per 1 januari 2023	332.211
Toevoeging 2023	-
Onttrekking 2023	10.000-
Stand per 31 december 2023	€ 322.211

De reserve aankopen is gevormd door dotatie van het jaarlijkse restant van het budget aankopen voor de collectie. De reserve is bestemd voor aankopen die de omvang van het jaarlijks budget overschrijden.

Reserve strategisch personeelsbeleid

Stand per 1 januari 2023	132.893
Toevoeging 2023	-
Onttrekking 2023	15.000-
	€ 117.893

Vanuit het resultaat van 2013 is een reserve gevormd voor het strategisch personeelsbeleid in de komende jaren. Als gevolg van teruglopende subsidies en gewijzigde inzichten in de museale sector, wordt van de organisatie de komende jaren meer cultureel ondernemerschap en andere, voor de organisatie nieuwe, deskundigheden verwacht. Vanaf 2023 wordt een deel van de formatie gedekt vanuit deze reserve.

Reserve project Zeeuws Museum in de school

Stand per 1 januari 2023	38.529
Toevoeging 2023	6.000
Onttrekking 2023	2.753-
	€ 41.776

Vanuit het netwerk van zakelijke vrienden van het Zeeuws Museum is een reserve gevormd ten behoeve van het educatieve project Zeeuws Museum in de school. Vanaf 2024 zullen de bestedingsmogelijkheden worden verruimd naar de sociale programma's van het museum.

Reserve ontvangen legaten

Stand per 1 januari 2023	25.684
Toevoeging 2023	-
Onttrekking 2023	-
	€ 25.684

De reserve is gevormd vanuit de sinds 2014 ontvangen legaten van particuliere schenkers. Het bedrag is gereserveerd voor een passende besteding in overeenstemming met de wensen van de schenkers.

Reserve achterstanden coronaperiode

Stand per 1 januari 2023	180.358
Toevoeging 2023	-
Onttrekking 2023	49.680-
	€ 130.678

Deze reserve is gevormd om projecten die zijn uitgesteld als gevolg van de coronaperiode, de komende jaren alsnog te kunnen realiseren. De toevoeging aan deze reserve kon worden gedaan vanuit een in 2022 ontvangen nabetaling van coronaschade over 2020 van € 93.585 van de provincie Zeeland. Daarnaast moest ook in 2022 noodzakelijk, maar niet dringend onderhoud worden uitgesteld, waardoor budget vrij viel. Ook dit budget is toegevoegd aan de reserve. De reserve zal de komende jaren worden besteed aan onderhoud en verduurzaming van de gebouwen en installatie, de uitvoering van onderhoud aan de collectie en de voorbereidingen van de tentoonstellingen in de komende jaren. De besteding van 2023 betreft met name uitgevoerd onderhoud aan de collectie.

Bestemmingsreserve Vriendenloterij

	31-12-2023	31-12-2022
Beginvermogen		-
Foutenherstel		919.780
Stand per 1 januari 2023	na foutenherstel	919.780
Toevoeging 2023	-	-
Onttrekking 2023	-	-
Stand per 31 december na foutenherstel	€ 919.780	€ 919.780

In de grondslagen is de recapitulatie opgenomen van de aanwezige posten foutenherstel in de bestemmingsreserve.

Deze reserve is gevormd vanuit gelden ontvangen van de Vriendenloterij uit overeenkomsten van vóór 2021. De reserve is gevormd om in de komende jaren tentoonstellingen mogelijk te maken met een budget dat hoger is dan de jaarlijkse bijdrage van de Vriendenloterij.

Voorzeningen**Voorziening jubilea**

Stand per 1 januari 2023	28.906
Toevoeging 2023	267
Onttrekking 2023	-
Stand per 31 december 2023	€ 29.173

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de kosten van te betalen jubileumgratificaties van medewerkers van het Zeeuws Museum in vaste loondienst en wordt jaarlijks gemuteerd n.a.v. onder andere de wijzigingen in het personeelsbestand.

Voorziening persoonlijk ontwikkelbudget

Stand per 1 januari 2023	24.225
Onttrekking 2023	24.225-
Saldo per 31 december 2023	€ -

Het persoonlijk ontwikkelbudget is in 2023 overgegaan in een Persoonlijk Budget Duurzame inzetbaarheid (PBDI)

Voorziening Persoonlijk Budget Duurzame Inzetbaarheid (PBDI)

Stand per 1 januari 2023	-
Toevoeging 2023	115.000
Vrijval 2023	10.000-
Onttrekking 2023	4.218-
Stand per 31 december 2023	€ 100.782

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de kosten van het Persoonlijk Budget Duurzame Inzetbaarheid conform paragraaf 9.3 van de CAO Provincies. Alle werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd langer dan 6 maanden kunnen aanspraak doen op een budget van € 5.000 per looptijd van 5 jaar. Gedurende deze 5 jaar kan het budget worden besteed aan duurzame inzetbaarheid op basis van het persoonlijk ontwikkelplan van de werknemer. Na afloop vervalt het eventueel resterende budget. De voorziening heeft een resterende looptijd van 4 jaar per balansdatum. Op dit moment hebben 22 medewerkers recht op deze voorziening. Voor elke nieuwe medewerker wordt € 5.000 gereserveerd.

Voorziening onderhoud collecties

Stand per 1 januari 2023	9.541
Toevoeging 2023	15.000
Onttrekking 2023	9.974-
Stand per 31 december 2023	€ 14.567

Op basis van een conserveringsplan voor de komende vier jaar is een voorziening gevormd voor de kosten restauratie en conservering. Het plan wordt jaarlijks geactualiseerd. Rekening houdend met de toekomstige dotaties in de komende vier jaar, is het saldo per 31 december toereikend om de kosten in de komende jaren te dekken.

Voorziening onderhoud gebouw en installaties

Stand per 1 januari 2023	106.665
Effect stelselwijziging 1 januari 2023	62.415-
Toevoeging 2023	4.750
Onttrekking 2023	-
Stand per 31 december 2023	€ 49.000

Het meerjarig onderhoudsplan opgesteld voor de gebouwen van het Zeeuws Museum wordt jaarlijks geactualiseerd. Rekening houdend met de toekomstige dotaties in de komende vier jaar, is het saldo per 31 december toereikend om de kosten in de komende jaren te dekken te dekken.

Als gevolg van een stelselwijziging per 1 januari 2023 is een deel van de voorziening in 2023 vrijgevallen. In de algemene toelichting op de balans wordt dit nader toegelicht.

Langlopende schulden

	31-12-2023	31-12-2022
Nog te besteden Vriendenloterij		
Beginvermogen	-	-
Effect foutenherstel	201.986	-
Aangepaste stand per 1 januari	201.986	
Besteding 2023	243.650-	-
Bijdrage 2023	235.436	-
Foutenherstel vanuit kortlopende schulden (bijdrage)	-	201.986
	€ 193.772	€ 201.986

Dit betreft het nog niet bestede deel van de bijdrage uit de meerjarige partnerovereenkomst. Deze heeft een looptijd tot en met 31 december 2025.

Crediteuren

	31-12-2023	31-12-2022
Diverse crediteuren	84.983	116.170
Totaal	€ 84.983	€ 116.170

Nog te betalen bedragen

	31-12-2023	31-12-2022
Saldo vakantiedagen per 31 december	79.381	68.743
Te besteden subsidie PKCZ 2004	9.617	9.617
Projectlasten	9.324	6.009
Accountantskosten	13.000	8.700
Terugbetaalverplichting Provincie Zeeland	-	42.823
Personeelskosten	12.035	5.852
Inhuur deskundigen	2.000	22.951
Onderhoud gebouwen	13.069	3.265
Negatieve rente banken	-	5.225
Energielasten	6.498	5.348
Diversen	5.142	7.012
Totaal	€ 150.067	€ 185.545

De nog te betalen bedragen hebben een looptijd van korter dan een jaar.

Vooruit ontvangen bedragen	31-12-2023	31-12-2022
Vriendenloterij	-	-
Vooruitontvangen tickets	2.728	1.652
BIS bijdrage OCW	459.679	406.939
Bijdrage Vaandeldrager on tour 2023	-	28.000
Vrienden aankoop collectie 2023	-	10.000
Diversen	7.970	7.971
Totaal	€ 470.377	€ 454.562

Toelichting Vriendenloterij	31-12-2023	31-12-2022
Beginvermogen	€ 1.121.766	€ 919.780
Effect foutenherstel	€ 1.121.766-	€ 919.780-
Stand per 1 januari	€ -	€ -
Bijdrage 2022	€ -	€ 201.986
Foutenherstel naar langlopende schulden	€ -	€ 201.986-
Stand 31 december	€ -	€ -

De vooruit ontvangen bedragen hebben een looptijd van korter dan een jaar, met uitzondering van de BIS bijdrage.

In 2020 is een projectplan aangeboden aan het Ministerie van OCW in het kader van de Basis Infrastructuur – Regionale musea. In de periode 2021-2025 wordt uitvoering gegeven aan het project. Tussentijds is er overleg met het ministerie en de Raad voor Cultuur over voortgang en eventuele gewenste en/of noodzakelijke wijzigingen.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Het jaarlijks bedrag van de met de provincie Zeeland aangegane huurverplichtingen van onroerend goed bedraagt in totaal circa € 329.731 inclusief € 26.112 verwarmingskosten. Voor de huurovereenkomst geldt een opzegtermijn van een jaar.

De bijdrage van de Vriendenloterij is gebaseerd op een meerjarige partnership overeenkomst, met een looptijd tot en met 2025.

De bijdrage van uit de BIS betreft een meerjarige projectsubsidie voor de periode 2021-2025

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Toelichting Baten			
Bijdragen			
Exploitatiesubsidies			
Provincie Zeeland	2.630.450	2.630.450	2.455.376
Gemeente Middelburg	204.825	204.825	198.956
Overige gemeenten	681	681	657
	€ 2.835.956	€ 2.835.956	€ 2.654.989

De subsidie van de Provincie Zeeland wordt als volgt gespecificeerd:

Exploitatiesubsidie	2.220.659	2.220.659	2.137.304
Huur depot/ museum	303.619	303.619	300.613
Beheerssubsidie PKCZ	18.140	18.140	17.459
Onderzoeksbijdrage	50.000	50.000	-
Bijdrage coronaschade	38.032	38.032	
	€ 2.630.450	€ 2.630.450	€ 2.455.376

De provincie Zeeland heeft de subsidie geïndexeerd met 3,9 %. De subsidie voor de huur is gelijk aan de huur die aan de provincie wordt betaald. De gemeente Middelburg heeft de subsidie in 2023 geïndexeerd met 2,95%.

De index is onvoldoende voor de stijging van de salariskosten van gemiddeld met 4% als gevolg van de CAO die eind 2022 met terugwerkende kracht is ingegaan. Met ingang van 1 januari 2022 zijn de functieschalen verhoogd met €75,- bruto en op 1 juli 2022 structureel met 3%. Per 1 juli 2022 is een bodembedrag voor het maandsalaris ingevoerd van €2.184,- bruto per maand. Per 1 januari 2023 worden de salarissen nog eens structureel verhoogd met 4%. De wijze van indexering van de subsidie is onderwerp van gesprek met de provincie Zeeland en de gemeente Middelburg. De structurele meerkosten van de nieuwe CAO bedragen in 2023 € 123.800,-.

Vanaf 2020 is de subsidie van de provincie structureel verhoogd met een bijdrage voor de beheerskosten van de Provinciale Kunstcollectie. Indien deze subsidie niet volledig besteed wordt, wordt het restant opgenomen in een voor dit doel opgericht bestemmingsfonds, waaruit de kosten van komende jaren zullen worden gedekt.

In 2023 zijn twee incidentele subsidies toegekend door de provincie. Een eenmalige bijdrage in de coronaschade van 2021 van € 38.032 en een twee-jarige bijdrage in de kosten van onderzoek naar de collectie van € 50.000,-. De bijdrage in de coronaschade is in overleg met de provincie bestemd voor het wegwerken van achterstanden in het onderhoud van de collectie als gevolg van de coronaperiode. Het gedeelte van deze bijdrage dat wordt besteed in 2024 is opgenomen in de egalisatiereserve subsidies provincie Zeeland.

De exploitatiesubsidie en de beheerssubsidie van de provincie en de gemeente Middelburg hebben een structureel karakter. De subsidies van 2023 van de gemeente en provincie zijn nog niet vastgesteld.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Overige subsidies en bijdragen			
De overige subsidies en bijdragen zijn als volgt te specificeren:			
Bijdrage VriendenLoterij communicatie	55.000	55.000	-
Zakelijke sponsoring ZM zakelijk	6.000	6.000	6.500
Bijdrage Vrienden Zeeuws Museum	13.000	13.000	3.000
Bijdrage coronakosten gemeente Middelburg	-	-	3.375
OCW bijdrage coronaschade	-	-	9.600
Donaties en diversen	1.432	1.300	1.439
	€ 75.432	€ 75.300	€ 23.914

De bijdrage van de Vriendenloterij is gebaseerd op een meerjarige partnershipovereenkomst. In 2021 is de samenwerking verlengd tot en met 2025. Zoveel als mogelijk wordt de bijdrage van de Vriendenloterij ingezet voor niet-structurele kosten.

De Vrienden van het Zeeuws Museum dragen in 2023 bij aan de sociale programma's (€3.000) en de aankoop van schilderijen (€ 10.000)

Het netwerk Zeeuws Museum Zakelijk heeft 12 leden. De bijdrage is exclusief het deel dat in natura ontvangen wordt (€ 3.000).

Entreegelden

Rondleidingen en activiteiten	16.385	15.500	24.805
Entreegelden	145.820	151.000	108.549
Entree VIP kaarten	23.129	22.752	18.586
Entree museumkaarten	137.398	136.927	92.680
	€ 322.732	€ 326.179	€ 244.620

De opbrengst uit activiteiten is lager dan in 2022 doordat in 2023 geen grootschalige Vriendenloterij dagen plaats vinden. De bijbehorende kosten vallen hierdoor ook weg, waardoor dit geen gevolgen heeft voor het resultaat.

De bezoekerjfers zijn hoger dan andere jaren, door de tentoonstelling van de Vaandeldrager in februari en *De omgekeerde wereld van Adriaen van de Venne* in het najaar. Ook in de zomer werd meer publiek ontvangen dan verwacht. Exclusief de N8vN8 werden in het museum circa 15.000 meer bezoekers ontvangen dan vorig jaar. Doordat de N8vN8 dit jaar op het plein werd georganiseerd zijn er 9700 (gratis) bezoekers minder ontvangen in het museum. Deze bezoekers zijn dit jaar opgenomen bij de bezoekers op locatie doordat het evenement dit jaar alleen op het Abdijplein plaats vond.

De bijdrage per museumkaart- en VIPkaart-bezoeker is in 2023 55% en voor de Vriendenloterij VIP kaart 62%

Het aantal bezoekers op locatie is lager dan vorig jaar, doordat in 2023 niet wordt deelgenomen aan de Dutch Design Week, omdat dit voor het team niet te combineren is met de werkzaamheden voor de Van de Venne-tentoonstelling. Dit wordt grotendeels gecompenseerd door de bezoekers van de N8vdN8 die dit jaar bij op locatie zijn opgenomen.

Tegenover de extra inkomsten staan de extra kosten van publieksonvangst. Met name betreft dit de kosten van inhuur van externe beveiligers. Zie hiervoor ook de toelichting bij de personele kosten.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023		2023		2022	
	Realisatie		Herziene begroting		Jaarrekening	
De bezoekersaantallen waren als volgt:						
Volwassenen	11.115	23%	11.500	24%	8.304	20%
Kinderen/ jongeren	5.001	10%	4.300	9%	3.765	9%
Entree korting/ acties/	1.734	4%	2.600	5%	1.234	3%
VIP-kaart	3.113	7%	3.200	7%	2.640	6%
Museumkaarthouders volwassenen	21.728	45%	21.700	45%	14.695	35%
Museumkaarthouders jongeren	1.005	2%	1.100	2%	683	2%
Entree gratis	4.087	9%	4.300	9%	10.460	25%
	<u>47.783</u>		<u>48.700</u>		<u>41.781</u>	
Op locatie (gratis)	10.289		10.300		14.108	
	<u>58.072</u>		<u>59.000</u>		<u>55.889</u>	
gemiddelde entreprijs (excl. op locatie)	6,41		6,38		5,26	
gemiddelde entreprijs VIP kaart	7,43		7,11		7,04	
gemiddelde entreprijs museumkaart	6,32		6,31		6,31	
gemiddelde entreprijs overig	6,36		6,34		4,44	

Opbrengst projecten

De specificatie van de bijdragen voor projecten is als volgt:

Tentoonstellingen:

Rijksmuseum Vaandeldrager	28.000	28.000	-
Vriendenloterij Dit is Zeeland	-	4.000	-
Vriendenloterij vd Venne	178.750	236.500	-
Cultuurfonds van de Venne	25.000	25.000	-
Mondriaan Stichting vd Venne	36.000	36.000	-
Verkoop publicaties de Mix	-	-	330
Provincie Zeeland films Wonderkamers	-	-	15.030

Overige projecten:

Ministerie OCW - BIS project EenZM	245.311	243.000	71.927
DOW Chemical bijdrage special needs	-	0	2.371
Vriendenloterij Digitale Strategie	9.900	9.900	
	<u>€ 522.961</u>	<u>€ 582.400</u>	<u>€ 89.658</u>

De bijdrage van het Ministerie voor het BIS project is toegezegd voor 4 jaar (tot en met 2024) voor het programma waarin het museum onderzoekt hoe musea kunnen bijdragen aan de bestrijding van eenzaamheid in de maatschappij. De baten zijn gelijk aan de uitgaven voor het project in 2023.

De bijdragen van de Vriendenloterij, OCW en het Rijksmuseum zijn ontvangen en de bijdrage van het Cultuurfonds en de Mondriaanstichting zijn toegezegd en deels ontvangen.

De bijdrage voor digitale strategie betreft de ontwikkeling van een museumapp.

Overige opbrengsten

Doorberekende kosten, diversen	35.872	37.400	10.255
Nagekomen baten	28.263	30.000	180.405
	<u>€ 64.135</u>	<u>€ 67.400</u>	<u>€ 190.660</u>

De doorberekende kosten zijn hoger dan gebruikelijk door de bijdragen van het UWV in zwangerschaps- bevalling en ouderschapsverlof. De nagekomen baten betreffen de nabetaaling van de Museumkaart en de winstdeling van de verzekering.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Verkopen museumwinkel			
Verkoopartikelen winkel	68.699	65.000	45.504
	<u>€ 68.699</u>	<u>€ 65.000</u>	<u>€ 45.504</u>
Gemiddeld per bezoeker	1,44	1,33	1,09
De inkoopkosten van de winkel bedragen:			
Inkoopprijs van de verkopen	49.300	47.800	32.415
Verkoopkosten	479	1.200	710
	<u>€ 49.779</u>	<u>€ 49.000</u>	<u>€ 33.125</u>
Netto bijdrage museumwinkel	18.920	16.000	12.379
marge	28%	25%	27%

De verkoop van de museumwinkel is hoger als gevolg van de hogere bezoekersaantallen, daarnaast werd gemiddeld ook meer besteed dan verwacht.

De verkoopkosten betreffen de materiaalkosten zoals verpakking. Personele kosten zijn hierbij niet meegerekend.

Egalisatie subsidies

Egalisatie subsidies	<u>€ 0</u>	<u>€ 0</u>	<u>€ 27.650</u>
----------------------	------------	------------	-----------------

De egalisatie subsidies betreft de vrijval van de subsidies en bijdragen die zijn ontvangen voor investeringen in het depot en in de inrichting van het museum in voorgaande jaren. De investeringen zijn opgenomen op de balans en worden afgeschreven. Daar tegenover staat de jaarlijkse vrijval van de egalisatierekening. In 2022 is het laatste deel vrijgevalen en is de egalisatierekening komen te vervallen.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
<u>Toelichting lasten</u>			
Personeel			
Salarissen / inhuurkrachten	1.842.573	1.774.700	1.544.179
Ziekteverzuim	28.998	24.400	10.954
Inhuur vakspecialisten	82.636	137.000	87.163
Overige personeelskosten	166.938	174.800	92.378
	<u>€ 2.121.145</u>	<u>€ 2.110.900</u>	<u>€ 1.734.673</u>

De salariskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Brutoloon	1.190.888		1.191.700		1.078.139
Sociale lasten	152.112	13%	140.000	12%	134.006 12%
Pensioenlasten/ FPU	170.746	14%	170.000	14%	166.153 15%
Inhuurkrachten/ freelancers	<u>328.827</u>		<u>273.000</u>		<u>165.881</u>
	<u>1.842.573</u>		<u>1.774.700</u>		<u>1.544.179</u>

Aantal medewerkers

In loondienst (gemiddeld)	18	18	19
---------------------------	----	----	----

Salarissen/ inhuurkrachten

Met ingang van 1 januari 2022 zijn de functieschalen verhoogd met €75,- bruto en op 1 juli 2022 zijn de salarissen structureel met 3% verhoogd. Per 1 juli 2022 is een bodembedrag voor het maandsalaris ingevoerd van €2.184,- bruto per maand. Daarnaast is een eenmalige flexibiliteitsvergoeding afgesproken en wordt in 2023 eenmalig € 750,- per fulltime eenheid uitgekeerd als compensatie voor de hoge inflatie. De salariskosten zijn hierdoor in 2023 structureel € 123.800 hoger. Dit wordt slechts deels door de indexering van de provincie en de gemeente gedekt. De sociale lasten waren in 2023 hoger dan begroot.

Naast de medewerkers in loondienst zetten circa 50 vrijwilligers zich wekelijks in voor het museum.

De post inhuurkrachten/ freelancers betreft de medewerkers die zijn aangesteld op detachingsbasis of worden ingehuurd als ZZP-er. Daarnaast wordt een deel van de beveiligers extern ingehuurd. De inhuurkosten zijn in 2023 hoger dan in 2022 door de inhuur ten behoeve van 3 collega's die zwangerschaps-, bevallings- en/of ouderschapsverlof genieten. De kosten worden grotendeels gedekt door de bijdrage van het UWV. Deze is opgenomen bij de overige opbrengsten.

Daarnaast zijn de kosten van externe inhuur van beveiligers in 2023 hoger door de extra beveiligers die nodig waren vanwege de grotere bezoekersstromen door de tentoonstellingen *de Vaandeldrager* en *de omgekeerde wereld van Adriean van de Venne*. De kosten van inhuur van beveiligers zijn hoger dan begroot.

Ten opzichte van 2022 werd voor bijna € 90.000 extra beveiliging ingehuurd, inclusief de vervanging wegens ouderschapsverlof.

Ziekteverzuim

Ter dekking van langdurige ziekte heeft het Zeeuws Museum een verzuimverzekering afgesloten. Met deze verzekering wordt het verzuim vanaf 30 dagen gedekt. De vervangingskosten voor het langdurig verzuim en de kosten van deze verzekering komen ten laste van dit budget. De uitkeringen komen ten gunste van het budget. Een deel van de ontvangen uitkering zal pas in 2024 worden besteed.

Inhuur vakspecialisten

De post inhuur vakspecialisten is bestemd voor onder andere juridisch advies en specifieke deskundigheid voor de collectie, bijvoorbeeld voor het doen van onderzoek en op het gebied van veiligheid. Hieronder vallen ook de lasten van het inhuren van een gastcurator met een deskundigheid die niet in de organisatie aanwezig is. De post inhuur is in 2023 hoger door de inhuur van deskundigen ten behoeve van de collectie. Deze kosten worden gedekt door de daarvoor bestemde subsidies van de provincie. Een deel van de opdrachten kon niet meer worden uitgevoerd in 2023, waardoor de kosten lager zijn dan begroot. Het niet bestede deel is opgenomen in een egalisatiereserve en zal in 2024 worden besteed.

In de overige personele kosten zijn de opleidingskosten inbegrepen, waarin dotatie van € 90.000 aan de voorziening voor het persoonlijk ontwikkelbudget. Dit is conform de CAO bepalingen en hiermee was in de begroting rekening gehouden.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Toelichting in het kader van de Wet Normering Topinkomens			
1. Bezoldiging topfunctionarissen			
De WNT is van toepassing op de Zeeuwse Museumstichting Het voor de Zeeuwse Museumstichting toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 (algemene bezoldigingsmaximum).			
1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13 ^e maand van de functievervulling			
1a) Topfunctionarissen			
<i>Functiegegevens</i>			
M. J. Ruiter		directeur	
Aanvang en einde functievervulling in 2023		1/1-31/12	
Omvang dienstverband (in fte)			1,00
Dienstbetrekking		ja	
<i>Bezoldiging</i>			
Beloning + belastbare onk. vergoedingen		114.274	
Beloningen betaalbaar op termijn		19.059	
<i>Subtotaal</i>		<u>133.333</u>	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		223.000	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet ontvangen bedrag			0
Bezoldiging			133.333
Gegevens 2022			
Aanvang en einde functievervulling 2022			
Omvang dienstverband (in fte)			1
Dienstbetrekking		ja	
<i>Bezoldiging</i>			
Beloning + belastbare onk. Vergoedingen		108.621	
Beloningen betaalbaar op termijn		19.395	
<i>Subtotaal</i>		<u>128.016</u>	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		216.000	
Bezoldiging			128.016

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder .

Topfunctionarissen inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder.

Gegevens 2023

Naam topfunctionaris	Functie
E. Loontjens	Voorzitter Raad van Toezicht
A.L. Meeuwsen	Voorzitter/ Lid Raad van Toezicht
N. Bos	Lid Raad van Toezicht
F. Petiet	Lid Raad van Toezicht
C. Verheijen	Lid Raad van Toezicht

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Kosten van tentoonstellingen en activiteiten			
<i>Tentoonstellingen</i>			
Dit is Zeeland	4.056	4.056	3.304
Dutch Design Week	-	-	29.497
Re_Used Re_Satin	5.459	8.404	18.675
Heyse/ Uit de diepte	-	-	3.343
Ons dorp en de zee	-	-	39.982
Vaandeldrager/ protest processie parade	36.366	39.383	
Hotchpotch: Duran Lantink & Pennywafelhuis	92.392	92.209	
Van de Venne	322.805	378.423	
de Match	2.199	2.125	
De Mix	-	-	
Tentoonstellingen 2024 e.v.	373	670	53.132
<i>Overige projecten en activiteiten</i>			
BIS project	245.311	243.000	71.927
ZM open (coronamaatregelen)	-	-	329
Wonderkamers, film	-	-	15.782
Special needs activiteiten	-	-	2.371
Digitale strategie/ Overige projecten	9.900	9.900	1.200
ZM in de school	2.753	2.718	7.369
Achterstanden coronaperiode	33.874	33.874	-
	<u>€ 755.488</u>	<u>€ 814.762</u>	<u>€ 246.911</u>
		0	<u>€ 59.274</u>
De eigen bijdrage in tentoonstellingen en activiteiten is als volg te specificeren			
Projectbaten	€ 522.961	€ 582.400	€ 89.658
Projectlasten	€ 755.488	€ 814.762	€ 246.911
Saldo eigen bijdrage	<u>-€ 232.527</u>	<u>-€ 232.362</u>	<u>-€ 157.253</u>
Dekking vanuit bestemmingsreserve	<u>€ 36.627</u>	<u>€ 36.592</u>	<u>€ 0</u>
Eigen bijdrage ten laste van het resultaat	<u>-€ 195.900</u>	<u>-€ 195.770</u>	<u>-€ 157.253</u>

Als gevolg van het drukke tentoonstellingsprogramma is besloten dat er dit jaar niet wordt deelgenomen aan de Dutch Design Week.

De kosten van de Van de Venne tentoonstelling zijn lager dan begroot, deels doordat een deel van het educatieve programma in 2024 wordt uitgevoerd. De bijdrage van de Vriendenloterij is ook lager, waardoor dit per saldo budgettair neutraal is.

De kosten van digitale strategie betreffen de aanschaf van een museumapp. Ook deze worden gedekt door de bijdrage van de vriendenloterij.

De kosten van het project 'achterstanden coronaperiode' worden gedekt door de vrijval van de hiervoor in 2022 gevormde reserve.

In de jaarrekening 2022 is een bedrag gereserveerd voor het wegwerken van de achterstanden die zijn ontstaan in de coronaperiode bij onderhoud en verduurzaming van de gebouwen en installatie, de uitvoering van onderhoud aan de collectie en de voorbereidingen van de tentoonstellingen in de komende jaren. De kosten die daarvoor in 2023 worden gemaakt zijn opgenomen in de projectbegroting. De eigen bijdrage is daardoor hoger en dit bedrag wordt gedekt door een vrijval uit de reserve.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Huisvesting			
Huur	349.719	350.000	346.271
Onderhoud installaties en schoonmaak	229.420	320.500	279.549
Gas/ water/ elektra	67.536	65.000	55.467
Belastingen/ zakelijke lasten	5.745	6.800	6.770
	€ 652.421	€ 742.300	€ 688.057

In de onderhoudslasten is een jaarlijkse dotatie opgenomen aan de voorziening groot onderhoud van € 4,750. Als gevolg van een stelselwijziging is deze dotatie aanzienlijk lager dan voorgaande jaren. In de begroting was met deze wijziging nog geen rekening gehouden. De wijziging wordt nader toegelicht in de algemene toelichting bij de balans.

Een deel van de kosten wordt gedekt door een vrijval uit de in 2022 gevormde reserve voor het wegwerken van achterstanden.

De verwarmingslasten zijn met ingang van 2020 opgenomen in de huur als vaste component voor een vast bedrag van € 25.000 exclusief indexering. Dit is aangepast vanwege de saldering met de warmtelevering aan de provincie vanuit de WKO installatie. In 2021 was reeds een energiecontract afgesloten dat loopt van 1 januari 2022 tot 31 december 2023. Zeeuws Museum neemt alleen electriciteit af, de verwarming vindt grotendeels plaats via de WKO installatie. 50% van de energiebelasting ontvangt het Zeeuws Museum als culturele instelling retour.

Afschrijvingen	€ 30.162	€ 28.000	€ 55.168
-----------------------	-----------------	-----------------	-----------------

De afschrijvingskosten zijn begroot in een meerjaren investeringsbegroting. Waar mogelijk worden investeringen uitgesteld als de technische levensduur van apparatuur en inventaris langer blijkt te zijn dan verwacht.

Communicatie/ educatie

Promotie en PR	92.777	89.000	124.151
Websitebeheer	12.923	12.865	10.835
Educatie en programmering	52.199	44.700	52.970
	€ 157.900	€ 146.565	€ 187.956

De kosten van promotie zijn lager dan in 2022 doordat in 2023 als gevolg van gewijzigd beleid van de Vriendenloterij geen campagne is gevoerd in samenwerking met de Vriendenloterij.

De kosten van educatie en programmering zijn hoger dan verwacht, doordat meer activiteiten zijn uitgevoerd dan verwacht.

Collectiebeheer

Beheer en behoud	32.446	31.300	27.621
Aankopen collectie	47.083	46.000	38.965
	€ 79.529	€ 77.300	€ 66.586

Ten behoeve van het onderhoud van de collecties is een voorziening gevormd. Op basis van het onderhoudsplan wordt jaarlijks € 15.000 aan de voorziening gedoteerd. Daarnaast wordt vanaf 2020 jaarlijks € 17.000 ontvangen van de provincie als bijdrage in de behoud-, beheerskosten en depothuur van de Provinciale Kunstcollectie. Indien dit bedrag niet volledig wordt besteed, wordt het restant toegevoegd aan de desbetreffende reserve. De huurlasten zijn verantwoord in de rubriek huur en de inhuur van deskundigen bij de personele kosten.

De kosten van aankoop collectie zijn hoger door de aankoop van schilderijen van Heyse. De meerkosten worden gedekt door een bijdrage van de Vrienden van het Zeeuws Museum van € 10.000. Daarnaast zijn de kosten hoger door de aankoop van een muntencollectie. Deze wordt gedekt door een vrijval uit de reserve aankopen van eveneens € 10.000.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2023	2023	2022
	Realisatie	Herziene begroting	Jaarrekening
Zakelijke en overige lasten			
Kantoorkosten	21.890	23.000	23.319
Verzekeringen	46.919	46.700	44.167
Accountantskosten	19.000	19.000	14.700
Organisatiekosten	15.766	15.800	14.371
Sponsorwerving	0	-	-
Inkopen museumwinkel	49.779	49.000	33.125
Nagekomen lasten/ onvoorzien	6.390	5.000	3.058
Diversen/ onvoorzien	-1.562	-	120-
	<u>€ 158.181</u>	<u>€ 158.500</u>	<u>€ 132.620</u>

De accountantskosten zijn hoger dan in 2022 als gevolg van de indexering van de kosten. In 2022 waren de werkelijke kosten € 17.500, terwijl € 14.700 werd verwacht, waardoor er een nagekomen last van € 2.800 is verantwoord in 2023.

Financiële baten en lasten

Rente opbrengsten	35.331	2.000	8.696-
Bankkosten/ online kaartverkoop	3.648-	3.500-	2.119-
	<u>€ 31.683</u>	<u>-€ 1.500</u>	<u>-€ 10.815</u>

In 2023 is voor het eerst in lange tijd rente ontvangen op de spaargelden. In de begroting was hiermee slechts beperkt rekening gehouden.

De kosten van kaartverkoop zijn hoger dan het afgelopen jaar doordat een deel van het jaar verplicht online gereserveerd moest worden voor het museumbezoek.

De jaarrekening 2023 van het Zeeuws Museum is goedgekeurd en vastgesteld
24 april 2024

M.J. Ruiter
Directeur

N. Bos
Voorzitter Raad van Toezicht

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de bestuurder en Raad van Toezicht van de Zeeuwse Museumstichting

Verklaring over de in het verslagjaar opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van de Zeeuwse Museumstichting te Middelburg gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit rapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Zeeuwse Museumstichting per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving, waaronder de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 "Organisaties zonder winststreven" en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De besteding van de ontvangen subsidie in de jaarrekening geeft een getrouw beeld en is opgesteld met inachtneming van het geen is vermeld in:

- de Algemene subsidieverordening Zeeland 2023 en het Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2023;
- de Algemene subsidieverordening gemeente Middelburg 2022;
- het handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2022-2024; en
- de in de verleningsbeschikkingen opgenomen specifieke eisen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse Controlestandaarden en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Zeeuwse Museumstichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5 lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarrekening opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag en het verslag van de raad van toezicht.
- andere informatie, waaronder de WNT verantwoording.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van in Nederland algemeen aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving, waaronder de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 “Organisaties zonder winstoogmerk”, de bepalingen bij en krachtens de WNT en de andere specifieke reeds genoemde wet- en regelgeving vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Nederland algemeen aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving, waaronder de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving 640 “Organisaties zonder winstoogmerk” en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De bestuurder is verantwoordelijk voor de andere informatie in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving 640 “Organisaties zonder winstoogmerk”, de bepalingen bij en krachtens de WNT en de andere specifieke reeds genoemde wet- en regelgeving).

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving 640 “Organisaties zonder winstoogmerk” en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Goes, 26 april 2024

Moore DRV

K.T. Joziasse-Siereveld MSc RA

	Totale begroting		Totaal Provincie		Collectie		Collectie		Prestatie en prestatie		Bijdragen aan de maatschappij		Bijdragen aan de maatschappij		Overige activiteiten		Overige activiteiten		
	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	Realisatie 2023	Herziene begroting	
Personeelskosten	2.121.145	2.110.900	2.106.145	2.095.900	315.922	15%	314.385	15%	1.158.380	55%	1.152.745	55%	631.843	30%	628.770	30%	15.000	15.000	
Tentoonstellingen / activiteiten	755.488	814.762	185.700	185.700			0		185.700		185.700		0		0		569.788	629.062	
Huisvesting	652.421	742.300	636.621	726.500	159.155	25%	181.625	25%	318.310	50%	363.250	50%	159.155	25%	181.625	25%	15.800	15.800	
Afschrijvingen	30.162	28.000	30.162	28.000	3.016	10%	2.800	10%	22.621	75%	21.000	75%	4.524	15%	4.200	15%	0	0	
Communicatie	105.700	101.865	50.700	46.865	0		0		25.350	50%	23.433	50%	25.350	50%	23.433	50%	55.000	55.000	
Educatie en programmering	52.199	44.700	52.199	44.700	0		0		0	0%	0	0%	52.199	100%	44.700	100%	0	0	
Collectiebeh./ aankoop/verz.	126.448	124.000	116.448	114.000	116.448		114.000		0		0		0		0		10.000	10.000	
Zakelijke en nagekomen lasten	61.483	62.800	55.093	57.800	8.264	15%	8.670	15%	30.301	55%	31.790	55%	16.528	30%	17.340	30%	6.390	5.000	
Inkopen museumwinkel	49.779	49.000	0	0	0		0		0		0		0		0		49.779	49.000	
Samenvatting Lasten																			
Personele kosten	2.121.145	2.110.900	2.106.145	2.095.900	315.922		314.385		1.158.380		1.152.745		631.843		628.770		15.000	15.000	
Materiële kosten:																			
- Publiekswerking/ werving	913.388	961.327	288.600	277.265	0		0		211.050		209.133		77.549		68.133		624.788	684.062	
- Huisvesting	652.421	742.300	636.621	726.500	159.155		181.625		318.310		363.250		159.155		181.625		15.800	15.800	
- Afschrijving inventaris en presentatie	30.162	28.000	30.162	28.000	3.016		2.800		22.621		21.000		4.524		4.200		0	0	
- Collectiebeheer	126.448	124.000	116.448	114.000	116.448		114.000		0		0		0		0		10.000	10.000	
- Zakelijke lasten/ nagekomen/ onvoorzie	61.483	62.800	55.093	57.800	8.264		8.670		30.301		31.790		16.528		17.340		6.390	5.000	
Totale lasten	3.905.045	4.029.327	3.233.067	3.299.465	602.805		621.480		1.740.663		1.777.918		889.600		900.068		671.978	729.862	
Exclusief huur Provincie	3.601.426	3.725.708	2.929.448	2.995.846															
Dekking																			
<i>Subsidies</i>																			
Provincie Zeeland	2.288.799	2.288.799	2.288.799	2.288.799	480.648	21%	491.968	21%	1.167.287	51%	1.166.831	51%	640.864	28%	630.000	28%	0	0	
Provincie Zeeland coronaschade	38.032	38.032	38.032	38.032	38.032		38.032												
Huursubsidie Prov. Zeeland	303.619	303.619	303.619	303.619	75.905	25%	75.905	25%	151.810	50%	151.810	50%	75.905	25%	75.905	25%	0	0	
Gemeente Middelburg	204.825	204.825	204.825	204.825	0		0		102.413	50%	102.413	50%	102.413	50%	102.413	50%	0	0	
Overige subsidies en bijdr.	681	681	681	681	0		0						681		681		0	0	
	2.835.956	2.835.956	2.835.956	2.835.956	594.585		605.905		1.421.509		1.421.053		819.862		808.998		0	0	
<i>Projectinkomsten</i>																			
Sponsoring	6.000	6.000	0	0	0		0		0		0		0		0		6.000	6.000	
Fondsen/ overige	522.961	582.400	0	0	0		0		0		0		0		0		522.961	582.400	
	528.961	588.400	0	0	0		0		0		0		0		0		528.961	588.400	
<i>Publieksinkomsten</i>																			
Rondleidingen / activiteiten	16.385	15.500	16.385	15.500	0		0		0		0		16.385		15.500		0	0	
Entreegelden algemeen	168.949	173.752	168.949	173.752	0		0		168.949		173.752		0		0		0	0	
Entree museumkaarten alg.	137.398	136.927	137.398	136.927	0		0		137.398		136.927		0		0		0	0	
Netto bijdrage museumwinkel	18.920	16.000	0	0	0		0		0		0		0		0		18.920	16.000	
	341.652	342.179	322.732	326.179	0		0		306.347		310.679		16.385		15.500		18.920	16.000	
<i>Overige inkomsten</i>																			
Overige bijdragen	69.432	69.300	13.000	13.000	10.000		10.000		0		0		3.000		3.000		56.432	56.300	
Doorb. Kosten/ nagekomen baten	64.135	67.400	35.772	37.400	6.769		1.500		29.003		30.800		0		5.100		28.363	30.000	
Rente/ bankkosten	31.683	-1.500	0	0	0		0		0		0		0		0		31.683	-1.500	
	165.200	135.200	48.772	50.400	16.769		11.500		29.003		30.800		3.000		8.100		116.478	84.800	
Totaal baten	3.871.818	3.901.735	3.207.460	3.212.535	611.354		617.405		1.756.860		1.762.532		839.247		832.598		664.358	689.200	
Saldo exploitatie	-33.227	-127.592	-25.607	-86.930	8.549		-4.075		16.197		-15.385		-50.354		-67.469		-7.620	-40.662	
Egalisatie subsidies	0	0	0	0	0		0		0		0		0		0		0	0	
Saldo	-33.227	-127.592	-25.607	-86.930	8.549		-4.075		16.197		-15.385		-50.354		-67.469		-7.620	-40.662	

Model b: Verantwoording van projectsubsidies, doorlopend tot in het volgende verslagjaar

Omschrijving	Bedrag van Toewijzing toewijzing	Saldo 01-01-2023	Ontvangen t/m verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Totale kosten	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar	
	Kenmerk - EUR datum	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	
BIS-subsidie 2021-2024	148055 / 25097259 - 15-09-2020	€ 1.078.508	€ 406.939	€ 847.312	€ 245.311	€ 387.633	€ 459.679